

Dr. sc. Branko Babac: Vrednovanje javnih dobara - o protutočjima i proturječjima Hrvatskog pojma...
Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 46, 1/2009., str. 27.-70.

Dr. sc. Branko Babac, redoviti profesor
Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku

VREDNOVANJE JAVNIH DOBARA – O PROTUTOČJIMA I PROTURJEČJIMA HRVATSKOGA POJMA ‘DOBARA OD INTERESA ZA REPUBLIKU HRVATSKU’

UDK: 342.9 (497.5)

Primljeno: 15. 01. 2009.

Izvorni znanstveni članak

Raspravljanje o protutočjima i proturječjima hrvatskoga pravnog pojma “dobra od interesa za Republiku Hrvatsku” iziskuje se ovdje u svezi s vrednovanjem “javnih dobara”. Kako hrvatski Ustav ne uspostavlja takvu kategoriju, kao ni kategoriju “javne imovine”, moralo se odnosno pitanje staviti u suvislost “dobara od interesa za Republiku Hrvatsku. To je dovelo do toga da se moralo diferencirati kategorije iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, a to su : “opća dobra”, “javna dobra u općoj porabi”, “javna dobra u javnoj porabi”, te “stvari u vlasništvu Republike Hrvatske i drugih osoba javnoga prava koje nisu namijenjene ni za “porabu opću” ni za “javnu porabu”.

Zatim se te kategorije raspravilo u svezi s mogućnostima oblikovanja hrvatskoga pojma “javne imovine” i “javnoga dobra” u smislu klasičnih shvaćanja, što je iziskivalo da se, doduše samo u općim crtama, raspravi koncepcije o “javnoj imovini” i naučavanja o naravi vlasništva države i drugih osoba javnoga prava.

U razmatranjima koja su slijedila prosudilo se, nakon što se došlo do zaključka da u hrvatskom pravu pojam “javnoga dobra” ima priličito usko i tehničko značenje, tipove vlasništva u hrvatskom pravu držeći se kategorije “dobra od interesa za Republiku Hrvatsku.

Ključne riječi: javno dobro, javna imovina, vrednovanje dobara, naučavanja o javnom vlasništvu, koncepcije o javnoj imovini, dobra od interesa za Republiku Hrvatsku, opća dobra ...

1. OPĆENITO

(1) Treba u svezi s problemom, kako se to kaže u Naslovu rada, “vr’jednovanja javnih dobara” naglasiti da su od pravnoga značenja poglavito “**ekonomska dobra**” (*biens économiques ; ökonomische Güter*), a to su ona s kojima se raspolaze se u uvjetima oskudnosti izvora s kojima se gospodari da bi ih se moglo steći. Dobra ekonomska imadu, baš zbog toga što su rijetka, oskudna, ne samo korisnost, već i vrijednost ili cijenu (*valeur resp. prix ; Wert bzw. Preis*).

Dašto, stvarju, dotično dobrom, može se smatrati i čitavu imovinu kakvu, što će reći imovinu (*patrimoine ; Vermögen*) kao ukupnost pravicâ pojedinoga subjekta, pod pretpostavkom da se takvu jednu cjelinu u razmjenjivanju pravno-gospodarskomu kao jedinstvenost priznaje i prepoznaje. Može se s motrišta upravnoga prava govoriti i o s “**javnim imovinom**” (*patrimoine public ; öffentliches Vermögen*)

obuhvaćenim dobrima, a to je imovinske cjelina ili više imovinskih cjelina s kojima u svezi s promicanjem vr'jednotâ države i drugih nacionalnih institucijâ raspolažu javno-pravna tijela izvršujući funkcije za državu i druge osobe javnoga prava.

U svezi s vr'jednovanjem i raspolaganjem ekonomskim dobrima, uobličuje se naročiti poredak koji uređuje **“trajne ovlasti raspolaganja”** (*puissances permanentes de disposition ; dauernde Verfügungsgewalten*) takvim dobrima. Međutim, s motrišta promicanja vr'jednotâ države i drugih nacionalnih institucijâ, postavlja se jedino pitanje, a to je da li vršenje trajnih ovlasti raspolaganja, posebice vr'jednovanje odnosnih dobara, od strane javno-pravnih tijelâ predmnijeva zasebno vlasničko-pravno uređenje ili ne. A to je posebice zbog toga što hrvatski Ustav i supripadni Zakon izjednačuju vlasništvo države i drugih osobâ javnoga prava, dotično njihovo vlasništvo u cijelosti izjednačuju s privatnim vlasništvom *stricto sensu*¹.

(2) *Ex definitione*, treba se pojam **“javnoga”** (*public ; öffentlich*), pa i **“javne imovine”**, (*patrimoine public ; öffentliches Vermögen*) razmatrati u suvislosti s promicanjem vr'jednotâ institucije države i drugih nacionalnih institucijâ. U tomu smislu, treba se **“javnom imovinom”** smatrati stvar ili pravo ili kakvu cjelinu imovinsku, namjena kojih je pravno određena s obzirom na njihovu korisnost osebujno za **promicanje vr'jednotâ institucije države i drugih nacionalnih institucijâ** (*promotion de valeurs d'État et des autres institutions nationales ; Förderung von Staatswertsachen und solcher von anderen öffentlich-rechtlichen Personen*), što se prepoznaje kroz osiguravanje trajnosti, neprekidnosti i sustavnosti odvijanja **“upravne službe”** (*service administratif ; Verwaltungsdienst*) kao skupa funkcijâ tijelâ države i tijelâ drugih osobâ javnoga prava, kao i tijelâ pravnih osobâ s javnim ovlastima, dotično **javno-pravnih tijelâ** (*corps publico-juridiques ; öffentlich-rechtliche Körper*).

Proizlazi, vlastitost s pomoću koje bi se javnu imovinu moglo naspram drugim stvarima, dotično dobrima, razlučiti, treba, kako to zagovara francuska teorija, potražiti na razini **namjene** (*affectation ; Zuwendung*) kojoj služe raznolika ali osebujna dobra s obzirom na promicanje kakve od strane institucije države i drugih nacionalnih institucijâ određene vr'jednute, što će reći namjene što ju jamči važeći gospodarski i pravni poredak. Tu okolnost da kakva stvar ili dobro ili imovinska cjelina kakva služi promicanju institucionlno određenih vrijednostî obično se izražava s pomoću pojma ili kategorije **“općega interesa”** (*intérêt général ; allgemeines Interesse*), s

¹ *Isp. za, i to : (a) iskaze o dobrima koji su od naravi paradigmatičke – M. Weber, Wirtschaft und Gesellschaft – Grundriss der verstehenden Soziologie, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen, 1976. (1922.), str. 31. et s.; (b) Za ekonomski pojam dobra – P. A. Samuelson and W. D. Nordhaus, Economics, McGraw-Hill, N. Y., 1995., str. 4., 81., 291., 347., a isto tako i za pojam javnoga dobra – op. cit., str. 32., 291., 347.; (c) “dobra od interesa za Republiku Hrvatsku” – u stavku 2. članka 3. i stavku 4. članka 35. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne Novine br. 91/96, 68/98, 137/99 (odl. Us.ss.), 22/00 (odl. Ust.s.), 114/01, 79/06, 141/06 (Z.Vls.Stv.), u svezi s stsvkom 3. člancka 1., člankom 4., te člankom 35. toga Zakona, ali u svezi s stavkom 1. članka 52. Ustava Republike Hrvatske, Narodne Novine br. 56/90, 135/97, 8/98 (proč. tekst), 43/00, 124/00, 28/01, 41/01 (proč. tekst), 55/01 (ispr.)(Us.R.Hr.-Proč.); (d) ‘trajne ovlasti raspolaganja’ – M. Weber, op. cit., str. 31. et s., 181. et s.; (e) ‘promicanje vr'jednuta države i drugih nacionalnih institucijâ’ kao sukladno određenje države, etc. – M. Weber, op. cit., supra u ovoj bilj., str. 815. et s. ...*

pomoću pojma s kojim se nastoji izraziti one “**interese zajednice u kojima udjela imadu svi**” (*intérêts partagés ; teilnehmende Interessen*), a promicanje kojih bi aktualno osposobljavalo pojedince i društvene grupe da si osiguraju koristi koje ne bi inače mogli uživati. Postojanje države same, i drugih nacionalnih institucijâ, može se jedino s takvim razlozima, logički i zbiljski, opravdati, i unutar toga istog okvira i one s promicanjem vr'jednotâ institucije države i drugih nacionalnih institucijâ određene svrhe što ih se namjerava postizati.

Treba posebice to istaknuti da hrvatski Ustav ne poznaje “**javna dobra**” (*biens publics ; öffentliche Güter*) kao neku zasebnu, i još k tomu temeljnu kategoriju. Naime, glasom Ustava hrvatskoga temeljnom kategorijom nije niti “**opći interes**” niti “**javno dobro**”, već je to kategorija “**dobra od interesa za Republiku Hrvatsku**” (*biens dans l'intérêt à la République de Croatie ; Güter die im Interesse von Republik Kroatien sind*) (u daljnjemu : “**dobra od interesa za Republiku**” (*biens dans l'inérêt à la République ; Güter im Interesse von Republik*)), a to je kategorija naspram kojoj glasom Zakona o vlasništvu ali u neskladu s klasičnim naučavanjima o javnoj imovini stoji pet vrstî dobara, a to su :

(a) “**opća dobra**” (*biens généraux ; allgemeine Güter*) - to su takva da niti mogu (nisu sposobnim biti predmetom prava vlasništva) niti smiju (jer tako vlasnički zakon određuje) “biti u vlasti niti jednoga pojedinca ili pravne osobe pojedinačno”, ali su namijenjenim za “**porabu svih**” (*litteralement : destinés à l'usage de tous ; wortwörtlich : bestimmt zum Gebrauch aller*), s tim da za ta dobra ne važi “**vlasničko uredjenje pripadanja**”, već izvjesno “**zasebno uredjenje pripadanja**” (*il ne vaut pas un régime propriétaire d'appartenance mais un régime singulier d'appartenance ; es gilt nicht ein Eigentumsregime von Zugehören sondern ein Sonderregime von Zugehören*) ;

(b) “**javna dobra u općoj porabi**” (*biens publics en usage commun ; öffentliche Güter im Gemeingebrauch*) – to su takva da su u vlasništvu Republike ili koje druge osobe javnoga prava, te njihovih ustanovâ ili s takvima izjednačenih pravnih osobâ (*propriété de la République et des autres personnes du droit public, ainsi que des établissements publics ou des autres personnes morales égalisées à ceuxci ; Eigentum von Republik und anderer Personen öffentlichen Rechts, als auch öffentlicher Anstalte und anderer rechtlichen Personen welche mit letzterer gleichgemacht sind*), a “**namijenjena su na porabu svih**” (*destinés à l'usage de tous ; die zum Gebrauch aller bestimmt sind*), s tim što se na ova potonja (“**javna dobra u općoj porabi**”), kada nije nešto zasebno propisanim, primijenjuje pravila koja važe za “**opća dobra**” (*application subsidiaire des règles concernant les biens généraux aux biens publics en usage commun ; behelfmäsige Anwendung der Regeln bezüglich allgemeiner Güter auf öffentliche Güter im Gemeingebrauch*); ovakva dobra stoje uz bok “**općim dobrima**”, ako ništa drugo a ono po svojom namjeni, dotično “**porabi općoj**” ;

(c) “**javna dobra u javnoj porabi**” (*biens publics en usage public ; öffentliche Güter im öffentlichen Gebrauch*) – to su dobra kojima upravlja Vlada Republike ili od nje ovlašteno tijelo, ako posebnim zakonom nije drugčije određenim, a

namijenjenim su “neposrednom izvršivanju ovlasti i dužnosti Republike, te njezinih tijela i ustanova” (*destination à l'exécution directe des pouvoirs et devoirs de la République ; Zuwendung zur unmittelbaren Vollstreckung von Rechten und Pflichten der Republik*), s tim što odnosna tijela i ustanove takva sredstva koriste suglasno odluci javno-pravnoga tijela nadležnoga za odredjivanje namjene. Sve ovo potonje važi, *mutatis mutandis* , i za druge osobe javnoga prava te njihova tijela i ustanove (jedinice lokalne i regionalne samouprave (*circonscriptions locales et régionales d'auto-administration ; selbstverwaltende lokale und regionale Obrigkeiten*)), s tim što je ovdje upravljачem poglavarstvo odnosnih jedinica ili od njih ovlašteno tijelo ;

(d) “stvari u vlasništvu Republike ili druge osobe javnoga prava koje nisu namijenjene ni za “opću porabu” ni za “javnu porabu” (*choses dans la propriété de la République ou d'une autre personne du droit public lesquelles ne sont pas destinées ni à l'usage commun ni à l'usage public ; Sachen im Eigentum der Republik oder einer anderen öffentlich-rechtlichen Person welche nicht zugewendet sind weder zu Gemeindegebrauch noch öffentlichen Gebrauch*) ; čisti prihod od takvih stvari jest prihodom državnoga proračuna ili proračuna drugih osoba javnoga prava, što znači da se, zapravo, pod tom kategorijom kriju dobra što ih se u njemačkom smislu riječi smatra “financijskom imovinom” (*patrimoine financier; finanzielles Vermögen*). Sroču takvih stvari pravo vlasništva izvršava, ako to nije povjerilo drugomu tijelu, ustanovi ili osobi, javno-pravno tijelo nadležno za odredjivanje namjene. Međutim, “financijska imovina” krije se i u sklopu “javnih dobara u javnoj porabi” (isp. podtoč. (c) supra) - jasnim je, naime, da “javna dobra u javnoj porabi” obuhvaćaju i “financijska sredstva” poslovanje kakvima posreduje u raspoložbama “javnim dobrima u javnoj porabi” ;

e) “neka od dobara koja se nalaze u privatnom vlasništvu nu za koja kakav zasebni zakon odredi da su od interesa za Republiku” (*certaines des biens se trouvant dans la propriété privée pour lesquels une loi particulière détermine qu'ils sont dans l'intérêt à la République ; einige der Güter seiend im Privateigentum für welchen ein Sondergesetz bestimmt dass sie im Interesse von Republik sind*), npr., neka “kulturalna dobra”, najveći dio poljodjelskoga zemljišta, etc. – za takva dobra Republika može uspostaviti “uredjenje osobite zaštite” (*installation d'un régime de protection spéciale ; Einrichtung eines Sonderschutz*), kao i za bilo koje drugo “dobro od interesa za Republiku” (isp. supra pod toč. (a) i (b))² .

² Isp. za, i to : (a) ‘promicanje vrednota države i drugih nacionalnih institucija’ kao sukladno odredjenje države, etc. – M. Weber, *Wirtschaft und Gesellschaft* ..., supra, str. 815. et s. ; (b) pojmove ‘upravna služba’ i ‘javno-pravna tijela’ – G. Vedel et P. Delvolvé, *Droit administratif*, P. U. F., Paris, 1992., t. 1., str. 23. – 69., posebice str. 23. – 38., te t. 2., str. 389. – 674., posebice str. 389. – 445. i 723. – 755. ; E. Forsthoef, *Lehrbuch des Verwaltungsrechts*, C. H. Beck Verlag, München, 1973., str. 430. – 534., posebice str. 430. – 455. ; (d) kritičnu važnost ‘namjene’ – M. Waline, *Traité élémentaire de droit administratif*, Recueil Sirey, Paris, 1968., str. 504. et s., 506. et s. ; (e) “dobra od interesa za Republiku Hrvatsku” – isp. u stavku 2. članka 3. i stavku 4. članka 35. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 3. članka 1., člankom 4., te u svezi s člankom 35. toga Zakona, ali u svezi s stavkom 1. članka 52. Us.R.Hr.-Proč., supra, i to : (i) “opća dobra” – u stavicima 2. i 3. članka 3. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 5. članka 1. te s člankom 35. toga Zakona ; (ii) “javna dobra u općoj porabi” – u stavku 3. članka 35. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 1. toga članka, te u svezi s stavkom 2. i 3. članka 3. toga Zakona ; (iii) “javna dobra u javnoj porabi” – u stavku 5. članka 35. Z.Vls.Stv., supra, u

(3) Drugim riječima, u nas “**javna dobra**” nisu ustavnom kategorijom, već kategorijom iz Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, što još, kao i štošta drugo što slijedi iz gornjih izlaganjâ, još i više iziskuje da bi se moralo prije svega raspraviti koncepcije o “**javnomu dobru**” ili o “**javnoj stvari**” (*conception de biens publics ou de choses publiques ; Auffassung der öffentlichen Güter oder öffentlichen Sachen*), a ovdje se naznačuje tri (3) takve, i to su : francuska, njemačka i engleska, od kojih prve dvije potječu iz tradicije “**romansko-germanske**” (*tradition romanico-germanique ; romanisch-germanische Überlieferung*), a engleska – iz tradicije “**općega prava**” (*Common Law Tradition (tradition de droit commun; Common Law Überlieferung)*). Zatim se mora, u istu svrhu, ponešto raspraviti i teorije ili naučavanja o naravi vlasništva države i drugih osobâ javnoga prava (*doctrines sur la nature du patrimoine public ; Lehren über die Natur öffentlichen Vermögens*).

I, uistinu, o potonjemu – pravnoj naravi vlasništva osobâ javnoga prava - vojuju tri različita međjusobno suprotstavljena naučavanja, a to su naučavanje “**privatističko**” (*doctrine privatiste ; privatistische Lehre*), naučavanje “**domanialističko**” (*doctrine domanialiste ; domänialistische Lehre*), naučavanje “**solidarističko**” (*doctrine solidariste ; solidaristische Lehre*). Ta su i takva naučavanja oblikovana oko pitanja vlasničkih ili iz vlasništva izvedenih ovlaštenjâ osobâ javnoga prava, dotično države, jedinice lokalne ili regionalne samouprave ili neke druge osobe javnoga prava, ili njihovih tijelâ i ustanovâ. Izložiti elementarne odrednice narečenih teorijâ imade smisla, i to zato što odnosna shvaćanja utječu na tumačenja pravno-normativnih iskazâ općenito, a o vr`jednovanju i raspolaganju “**javnim dobrima**” posebice.

Naspram jednim zagovornicima, “**privatistima**”, javna se imovina nalazi u privatnomu vlasništvu države ili koje druge osobe javnoga prava (*propriété privée de l'État, resp. d'une autre personne du droit publique ; Privateigentum des Staates, bzw. einer anderen öffentlich-rechtlichen Person*). Naspram jednim drugim zagovornicima, “**domanialistima**”, javna se imovina ne nalazi u privatnomu vlasništvu osobâ javnoga prava, već u naročitemu upravnom vlasništvu (*propriété administrative proprement dit ; öffentliches Eigentum streng genommen*). Naspram trećim zagovornicima pak, a to su “**solidaristi**”, javna je imovina ničijom, stvarju ničijom (*res nullius*), dotično ni u čijemu vlasništvu (*non-propriété ; Nichteigentum*)³.

svezi s stavkom 8. članka 35. toga Zakona ; (iv) ostala dobra u vlasništvu Republike ili druge osobe javnoga prava – u stavku 6. članka 35. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 8. toga članka, te u svezi s Zakonom o proračunu, Narodne Novine br. 96/03 (Z.Prr.). Ono o “neposrednom izvršivanju ovlasti i dužnosti Republike, dotično drugih osobâ javnoga prava” (toč. (c) supra) jest parafrazom onoga što je u svezi s ‘promicanjem vr`jednotâ države i drugih nacionalnih institucijâ’. – isp. M. Weber, op. cit., supra, str. 815. et s. Za izlaganja o opravdanju postojanje države imade se zahvaliti piscima, i to : (1) P. Dunleavy a. B. O’Leary, *Theories of the State*, Macmillan, London, 1987., str. 321. – sroču “promicanja društvene blagodati” kao kritične veličine za to ; (2) N. P. Barry, *Modern Political Theory*, Macmillan, London, 1995. (1981., 1989.), str. 260. et s. – sroču prepoznavanja “interesâ zajednice u kojima udjela imadu svi”...

³ Isp. B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi*, Mjesečnik, Zagreb, 1943., 3 – 4/43, str. 270. – 288., te 7 – 8/43, str. 339. – 358. ; B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi*, Anali Jadranskoga instituta, Zagreb, 1968., sv. 4/68. ; B. Babac, *Upravno pravo – Odabrana poglavlja iz teorije i praxisa*, Pravni fakultet Sveuč. J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2004., str. 639. – 673. ...

(4) Javnu se imovinu može, polazeći od njemačke i njojzi srodnih koncepcijâ, s obzirom na javnu korisnost po crti njihove namjene, u tri razreda razvrstati, a to su : (a) imovina **financijska** ili fiskalna (*patrimonium civitatis (fiscus (patrimoine fiscal, fisc ; Finanzvermögen, Fiskus)*) ; (b) imovina **upravna**, ili dobro upravno (*res quae in usu administrativo habentur (biens d'Administration; Verwaltungsvermögen)*); (c) dobro **opće-porabljivo** (*res quae in publico usu habentur (bien d'usage commun ; Sachen in Gemeingebrauch)*)).

Pri tomu, provodi se stanovito manje ili veće ali ipak značajno razlikovanje između one imovine financijske (toč. (a) gore)) i onih drugih dviju vrsti dobara od javnoga značenja, naime one imovine upravne (toč. (b) gore)) i dob(a)ra porabe opće (toč. (c) gore)).

Financijskom se označuje imovinu gospodarenje i upravljanje s kojom treba tijelima državne uprave i drugim javno-pravnim tijelima novčane i druge s novčanim gospodarenjem povezane koristi donositi, i na takvu se imovinu imade, što je općenito i vladajuće motrište, načelno, uređenje građanskoga prava protezati (privatno-pravno umovanje i doživljavanje prava). Za razliku od imovine financijske, javljaju se one druge dvije vrsti dobara od javnoga značenja, dobro upravno i dobro opće-porabljivo, dobra za koja se može ali i imade kazivati da su javnom imovinom u nekomu ali strožem smislu riječi, strožemu utoliko što bi za ove druge dvije vrsti dobara od javnoga značenja moralo, načelno, uređenje upravnoga prava važiti (javno-pravno umovanje i doživljavanje prava) ⁴.

(5) Suprotivno njemačkoj, dakle mješovitoj, koncepciji javne imovine, razvija francuska teorija i, slijedeći tu teoriju, praxis sudbeni i praxis upravni, "**javnu domenu**" (*domaine public ; Staatsgut*) kao strogo javno-pravni institut. S drugim riječima, francusko pravno shvaćanje za to vojuje da se dobra što ih javna imovina obuhvaća imade načelno od privatnoga prava iznimiti i javnomu, dotično upravnomu, pravu, podvrgnuti. I, takav načelni stav jest zajedničkim svim pravnim shvaćanjima

⁴ Isp. za, i to : (a) I. Krbek, *Upravno pravo*, S. Adm., 1958., t. I. – III., t. I., str. 1. et s. (dalje : I. Krbek, *Upravno pravo* (III./1958.)) ; (b) njemačku, 'mješovitu', koncepciju javne stvari – O. Mayer, *Deutsches Verwaltungsrecht*, Duncker – Humblot, München und Leipzig, 1917., t. II., str. 136. ; W. Jellinek, *Verwaltungsrecht*, J. Springer, Berlin, 1929., str. 483. et s., koji razlikuje između "imovine financijske" (*Finanzvermögen*), "imovine upravne" (*Verwaltungsvermögen*), dobra općinskoga (*Allmende*) i "javnih stvari" (*öffentliche Sachen*) ; (c) napuštanje klasičnoga njemačkog shvaćanja – J. Salzwedel, *Anstaltsnutzung und Nutzung öffentlicher Sachen*, in H.-U. Ericchsen hrsg., *Allgemeines Verwaltungsrecht*, W. de Gruyter, Berlin, 1995., str. 521. – 579., koji u otklonu na ovdje iznijeto klasično njemačko učenje, razlikuje "javne stvari u općoj porabi" (*öffentliche Sachen im Gemeingebrauch*), javne stvari u zasebnoj porabi (*öffentliche Sachen im Sondergebrauch*), javne stvari u porabi ustanova (*öffentliche Sachen im Anstaltsgebrauch*), te "javne stvari u upravnoj porabi" (*öffentliche Sachen im Verwaltungsverbrauch*) ; (d) klasično njemačko učenje u novije doba – npr., Antonielli i Koja – *Allgemeines Verwaltungsrecht*, 1986., naznačeno po Fr. Merli, *Öffentliche Nutzungsrechte und Gemeingebrauch*, J. Springer, Wien, 1995., str. 6. et s., 54. et s. ; (e) shvaćanja novijih pisaca : Neki noviji njemački pisci, npr. H.-J. Papier, *Recht der öffentlichen Sachen*, W. de Gruyter, Berlin, 1998., str. 17. – 28., razlikuju, uz "javne stvari u građanskoj porabi" (*öffentliche Sachen im Zivilgebrauch*), te uz "javne stvari u upravnoj porabi" (*öffentliche Sachen im Verwaltungsgebrauch*), još i "imovinu crkvenih tijela" (*kirchliches Vermögen*), ali to je zbog toga što se crkvena tijela tamo smatra tijelima javnoga prava, pa se one ali samo tjelesne predmete iz takve imovine koji služe obavljanju njihovih javno-pravno uređenih zadataka smatra "javnim stvarima" (*res sacrae*) ; Švicarsku – P. Moor, *Droit administratif* ..., supra, t. III., str. 253. – 328.

što ih se u Francuskoj razvija, što ne znači da se uspjelo baš svaki prijemor u tomu isključiti. Naime, u pravnoj teoriji francuskoj postoji, naročito, dosta prijemora o tomu koja sve to dobra u *domaine public* pripadaju i koje su naravi ovlasti vrhu takvih dobara što ih se javnoj upravi pripoznaje.

Zapravo, ukupnost svih stvari koje odvijanju javne službe služe pripadaju u domenu (*domaine*) – države, dotično državne uprave (*domaine national*), jedinice regionalne, lokalne ili mjesne samouprave (*domaine régional, départemental ou communal*), domena koja je ili “privatna” (*privé ; domaine privé*) ili “javna” (*public ; domaine public*). Dok za uređenje dobra pripadajućega onoj privatnoj domeni osobe javnoga pravna načelno privatno pravo važi, dakle uređenje privatnoga vlasništva, za uređenje dobra pripadajućega javnoj domeni takvih istih osoba naročita načela i propisi važe, načela i propisi javnoga, dotično upravnoga, prava, s tim što se propise privatnoga prava smije samo iznimno i samo kada je tako što izrijekom propisanim primijeniti.

Smatra se, u svakomu slučaju, da dobro iz one javne domene, i to zbog zasebnosti svoje namjene, ne smije biti otuđeno, a nije dopuštenim ni to da se na njemu vlasništvo stekne dosjelošću, što važi i za stjecanje javne služnosti. Tek kada se kojemu od dobara iz javne domene javno značenje oduzme, prestaje za takvo dobro uređenje javnoga, upravnoga, prava važiti, prestaju, ako se s zakonom ne bi štogod drugo odredilo, važiti i ograničenja što ih se u svezi s dopustivošću stjecanja vlasništva i služnosti dosjelošću vrhu takvih dobara propisalo⁵.

(6) Neodvisno o svojim međusobnim što sličnostima što različitostima, i francuski pojam kao što je to *domaine public* i njemački pojam kao što je to *öffentliches Vermögen*, jesu tvorbama koje potječu od praxisa sudbenoga, kao i od teorijâ koje su ga pratile, dočim su zahvaćanja zakonodavčeva slijedila više ili manje ali već uhodani praxis sudbeni i relativno visoko-razvijenu pravnu teoriju. Ističe se Njemačku i Francusku, naznačilo se njihove (klasične) koncepcije o javnoj stvari. To su, dašto, zemlje tipične predstavnice kontinentalnih pravnih sustavâ – na podlozi kojih se razvila i hrvatska pravna tradicija, tradicija “romansko-germanska” (*tradition romano-germanique ; romanisch-germanische Überlieferung*) - za razliku od one “anglo-saksonske”.

Ali, razlika između odnosnih skupinâ nacionalnih pravnih sustavâ nije u onomu kako se to uobičajeno pomišlja, barem ne što se tiče konstituiranja i oblikovanja upravnoga prava. Naime, upravno pravo podrijetla kontinentalnoga jest većinom tvorevinom praxisa sudbenoga i upravnoga i, razumijeva se, tamošnjih pravnih teorijâ koje su ga vrlo pomno pratile, osmišljavale i poticale, dočim je upravno

⁵ Isp. I. Krbeč, *Upravno pravo III.*(1958.), *supra*, str. 1., 2.; M. Waline, *Traité élémentaire de droit administratif ...*, *supra*, str. 504. et s., 506. et s. Inače, M. Hauriou kaže da je javnim svako dobro koje je objektom formalne namjenjenosti kakvoj javnoj koristi: *L'objet d'une affectation formelle à l'utilité publique* - isp. M. Hauriou, *Traité de droit public ...*, nazn. po I. Krbeč, *Upravno pravo III.*(1958.), str. 6. et s. Što se tiče središnjega značenja namjenjenosti kakve stvari javnoj službi, doslovce se kaže : *adaptés exclusivement ou essentiellement au but particulier de ces services* - isp. M. Waline, *Traité élémentaire de droit administratif ...*, *supra*, str. 504. et s., 506. et s. Isp. et B. Babac, *Javno dobro u pravu hrvatskomu*, *Pravni vjesnik, Osijek*, 1998., 1 – 4/98, str. 27. – 68. ...

pravo podrijetla anglo-saksonskoga većinom tvorevinom formalnih zakonskih akata, akata iza kojih se tek naknadno, i uz, dašto, upor na teoriju, razvijalo praxis sudbeni. To je, dakle, nešto posvema oprečno onomu što je uvr'ježeno u mnogih, naime to da je pravo anglo-saksonsko gotovo isključivo podrijetla precedentnoga a ono kontinentalno – isključivo zakonodavnih podhvata ove ili one vrsti. Ipak, jedna stvar u svezi s odnosnim razlikovanjem jest nesumnjivom, a to je umovanje o pravu i življenje prava unutar i s pomoću kategorijâ javnoga prava i privatnog prava : umovanje i način pravnoga življenja u ozračju javnoga prava jesu nazočnim u kontinentalnim pravnim sustavima, a izočnim u onim anglo-saksonskim.

Okolnost pak što se u anglo-saksonskim pravnim sustavima ne umuje o pravu i ne živi pravo unutar odrednicâ što ih postavljaju kategorije javnoga prava i privatnog prava imade jednu važnu pravnu su-odnosnicu, a to je “da se tamo, zapravo, **common law** i nadalje nastavlja razvijati na način da i javnim vlastima i privatnim poduzećima nameće načela materijalnoga prava što ga se primijenjuje na vršenje svakoga oblika vlasti, bila ta javnom ili privatnom“ (D. Oliver) ili, kako se to ovdje kaziva, čitavo bi se pravo tamo moglo civilnim, dotično privatnim, smatrati, uz propisivanje zasebnih ali po svojem pravnom biću jednako-vrijednih ovlasti za državu i druge pravne osobe i pojedince. To sve znači da se englesku koncepciju javne imovine oblikuje u smislu relativno neograničenoga privatnog vlasništva, pa se u svrhe proizlazeće iz “**zajedničkoga dobra svih**“, mora javnu imovinu zasebno konstituirati, dakle steći ju kao i svako drugo, privatno, vlasništvo, i/ili uspostavljati nadomjesna ali sukladna vlasnička ograničenjâ u korist upravno-izvršitbenih tijelâ, dotično države i užih upravno-političkih oblastî. Na neki način, pojam javnoga vlasništva u engleskomu pravu izražava se, u onoj predmnijevi da se u javnu svrhu konstituira pravo privatnoga vlasništva u korist kakve osobe javnoga prava, preko javnih korporacijâ koje u ime države ili jedinice lokalne samouprave izvršavaju vlasnička ili iz ograničenjâ prava privatnoga vlasništva proizlazećih ovlaštenja. Ono što u takvom umovanju ispada od središnje važnosti jest baš okolnost što se moguće pravne su-odnosnice one “**porabe koja imade javno značenje**” (*P'usage ayant une importance publique ; Gebrauch der eine öffentliche Wichtigkeit hat*) mogu samo na ograničenje mogućnosti i dopustivosti vršenja vlasničkih ovlaštenjâ svoditi. To je i shvatljivim kada se tamo, u anglo-saksonskim pravnim poretcima, ne imade gotovo nikakve sklonosti da se pravi bilo kakvo formalno razlučivanje izmedju javnoga i privatnog prava, već se, dakle, u duhu **common law** -tradicije i državnu upravu i privatne građane radije razmatra tako da su podvrgnuti istim “**temeljnim pravilima**“ (*principes généraux du droit commun ; allgemeine Grundsätze des Common Law*) što ih provode i jamče redoviti sudovi ⁶.

⁶ Pri tomu, ne bi trebalo to zaboraviti, što se čestotno previdja, naime da su i Francuska i Njemačka one zemlje u kojima su i zakonodavstvo, i znanost, i praxis budi to u pitanjima civilno-pravnim budi to u pitanjima javno-pravnim bili dotjerani relativno do savršenstva, ali daleko prije nego što su se počeli pojavljivati problemi oko konstituiranja javne imovine i počelo širiti njezino značenje za gospodarstvo, za društvo i za pravni poredak. Isp. za, i to : (a) prikaz teorijâ o javnomu dobru (*in extenso*) - B. Sambrailo, **Javno dobro u teoriji i praksi** ..., supra, str. 270. – 288., te str. 339. – 358. ; B. Sambrailo, **Pomorsko dobro u teoriji i praksi** ..., supra, sv. 4. ; B. Babac, **Upravno pravo - Odabrana poglavlja iz teorije i praxisa** ..., supra, str. 637. – 819., a posebice str. 639. – 673. ; (b) Njemačku - O. Mayer, **Deutsches Verwaltungsrecht**..., supra, t.

(7) Prvima su od naučavanjâ o javnoj imovini, kako se to već ranije reče, ona “**privatistička**”, što će reći ona naučavanja koja zagovaraju “**vlasničko shvaćanje**”, a to je da (a) nad dobrima, što ih se s pojmom javne imovine obuhvaća postoji vlasništvo (*conception de propriété ; Eigentumsauffassung*), i to (b) tako da se javna imovina nalazi u privatnomu vlasništvu države ili koje druge osobe javnoga prava (*propriété privée de l'État ou d'une autre personne publique ; Privateigentum des Staates oder einer anderen öffentlich-rechtlichen Person*), s tim (c) što to ne bi bilo privatno vlasništvo *sui generis* , već privatno vlasništvo baš kao što je i ono što ga se drugim pravnim subjektima (pojedinci, pravne osobe) općenito pripoznaje (*propriété privée en général ; Privateigentum im allgemeinen*), kao i s tim (d) što bi jedino s porabom općom (*usage commun ; Gemeingebrauch*) bilo samo i jedino ograničeno, pak zbog toga, (e) jedino uredjenju privatnoga prava podvrnutim (*soumise au régime du droit privé ; dem Regime des Privatrechts untergestellt*).

Naučavanjima privatističkim nisu kao uzor poslužili, što je očitim, rimsko pravo i shvaćanja rimskih pravnika, jer : javnom je stvari, sukladno shvaćanjima rimskih pravnika, ona koja se kao *res nullius* , i baš zbog toga, u općoj porabi nalazi (*res publicae quae in communi usu habentur*).

Naučavanja privatistička tvorbom su veoma istančane civilističke jurisprudencije i znanosti još tamo od glosatorâ i postglosatorâ, te posebice, što ne treba iznenaditi, i umovanja teoretičara pandektističkih, jednoga razvitka i praxisa, te i znanosti i vještine koji su, uz odrednice općega gospodarskog i političkog razvoja, rezultirali u oblikovanju modernih građanskih zakonika u zemljama kao što su, npr., Francuska (1805.), Austrija (1811.), Hrvatska (1852.) i, kao relativno kasno, Njemačka (1897.)⁷.

(8) Drugima su naučavanja “**domanijalistička**”, što će kazati naučavanja sukladno kojima (a) nad dobrima što ih se s javnom imovinom obuhvaća postoji “**vlasništvo**” (*conception de propriété ; Eigentumsauffassung*), međjutim tako (b) da bi se javna imovina, ili koji njezin dio, nalazila ali ne u privatnomu vlasništvu države ili koje druge

I., str. 136. et s.; W. Jellinek, *Verwaltungsrecht* ..., supra, str. 483. et s.; (c) Francusku - M. Waline, *Traité élémentaire de droit administratif* ..., supra, str. 504. et s., 506. et s.; (d) značenje umovanja u sklopu i s pomoću kategorijâ javnoga i privatnog prava - M. Weber, *Wirtschaft und Gesellschaft* ..., supra, str. 27. et s., 181. et s., 387. et s.; (e) razvijanje pojmovno-kategorijalnih iskazâ o javno-pravnomu i privatno-pravnom umovanju - G. Radbruch, *Rechtsphilosophie* , C. F. Müller Verlag, Heidelberg, 2003. (1973., 1932., §16. (Privates und öffentliches Recht)); (d) razvijanje smislenosti uredjenja i pojma javne imovine (*patrimoine public ; öffentliches Vermögen*) - Y. Gaudement, *Droit administratif des biens* , P. U. F., Paris, 2006.; J.-M. Aubry et al., *Droit administratif des biens* , Dalloz, Paris, 2003., str., posebice, I. - 10.; (e) shvaćanja rimskih pravnika - B. Eisner - M. Horvat, *Rimsko pravo* , Školska knjiga, Zagreb, 1948., t. I., str. 35. et s.; G. May, *Éléments de droit romain* , Recueil Sirey, Paris, 1918. (1888.), § I.; (f) nepostojanje razlučivanja javnoga od privatnog prava u anglo-saxonskim pravnim sustavima - D. Oliver, *Pourquoi n'y a-t-il pas vraiment de distinction entre droit public et droit privé en Angleterre* , Revue internationale de législation comparée, Paris, 2001., 2/01, str. 327. - 338., s tim što treba reći da taj pisac lučenje javnoga prava od privatnoga prava ne smatra “pojmovno-kategorijalnim” već “pravno-razredbenim”, naime smatrajući, protivno G. Radbruch (isp. supra u ovoj bilj.), javno i privatno pravo kao istinske pravne grane, kao što su, npr., kazneno pravo, građansko pravo, etc.

⁷ Isp. B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra; te B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi* ..., supra; B. Babac ..., *Upravno pravo - Odabrana poglavlja iz teorije i praxisa* ..., supra, str. 639. - 673. ...

osobe javnoga prava, već u nekomu upravnom vlasništvu (*propriété administrative; verwaltendes Eigentum*) kao vlasništvu koje je određeno s namjenom stvari ili dobra za formalno izraženu javnu korist (*l'objet d'une affectation formelle à l'utilité publique; Güter die einer öffentlichen Nützlichkeit gewidmet sind*), s tim (c) što bi takvo javno vlasništvo pripadalo državi, jedinici lokalne samouprave ili pak kakvoj drugoj osobi javnoga prava (*propriété publique mais à une personne publique appropriée; öffentliches Eigentum das einer öffentlich-rechtlichen Person appropriiert ist*) pa bi, zbog toga, (d) bilo određeno ali ne jedino s onom porabom općom (*usage commun; Gemeindegebrauch*), već i s bilo kojom drugom ali u svezi s onom javnom korišću (*utilité publique; öffentliche Nützlichkeit*) pravno dopuštenom porabom, dakle zbog toga istog (e) bilo podvrgnuto zasebnom gotovo isključivo s pomoću javnoga, dotično upravnoga, prava, oblikovanom uređenju (*soumise au régime du droit public; dem Regime öffentlichen Rechts untergestellt*), što će reći s nedopuštenošću stjecanja bilo kojega stvarnog prava, kao i bilo kojega raspolaganja koje bi onoj javnoj koristi bilo nesukladnim.

Očitim je, ni naučavanjima domanijalističkim nije bilo, baš kao ni onim privatističkim, uzorom rimsko pravo i shvaćanja rimskih pravnikâ: javne stvari- jer su *res nullius*, to su *res quae in communi usu habentur* - već shvaćanja francuskih pravnikâ o vlasništvu upravno-pravnomu kao vlasništvu kakvo je određeno s namjenom (*propriété administrative définie en tant qu'une propriété d'affectation; verwaltendes Eigentum das als Zuwendungseigentum bestimmt ist*), s namjenom kakva iz one formalno određene javne koristi (*utilité publique; öffentliche Nützlichkeit*) proizlazi.

Tu treba dodati i shvaćanja njemačkih pravnikâ o javnim stvarima koje bi bile izvjesnomu mješovitom vlasničko-pravnom uređenju podvrgnute (*choses soumises à un certain régime juridico-propriétaire mélangé; Sachen die einem gemischten Rechtseigentumsregime untergestellt sind*), dotično prvenstveno javnomu pravu a samo podredno privatnomu pravu⁸.

(9) Trećima su teorije one što ih se “solidarističkim” nazvalo, što će reći teorije naspram shvaćanjima kojih (a) nad javnom imovinom ne bi postojalo ničije, “**nikakvo vlasništvo**” (*conception de non-propriété; Nichteigentumsauffassung*), što znači (b) da se javna imovina ne nalazi ni u čijemu vlasništvu, što znači niti države ili koje druge osobe javnoga prava, kao ni ma kojega pojedinca ili pravne osobe (*res nullius*), što znači i to (c) da bi bila riječ o s javnom imovinom obuhvaćenim dobrom na kojim nije ni vlasništvo ni kakvo drugo stvarno pravo nikomu dopuštenim stjecati, već samo pojedine a sućanstvu te namjeni takvoga dobra primjerene ali pojedinačno specificirane ovlasti na porabljenje, korištenje ili, iznimno, i raspolaganje (*conception d'un titre non-propriétaire; Nichteigentumgewalten*), ali s tim (d) da važi, uz gotovo nikakve iznimke, kao načelo ono jednake dostupnosti porabe opće (*usage*

⁸ Isp. B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra; te B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi* ..., supra; Babac, *Javno dobro u pravu hrvatskomu* ..., supra. Za tumačenje teorijâ solidarističkih duguje se puno, naravno, , *Introduction* (str. IX. - XIX.), *Service public* (str. 31. - 72.), te *Conclusion* (str. 279. - 281.) – u potonjem pogl. izrijeком se govori o ‘skupnoj imovini’ (*patrimoine collectif; Gesamtvermögen*) ...

commune ; Gemeingebrauch) i, s tim u svezi, svake druge u granicama onih ovlasti krećuće se porabe pa, zbog toga istog (e) samo uređenju socijalnoga prava podloženo, što će reći podvrgnuto jedino nadziranju države ili koje druge osobe javnoga prava, u svrhe da ga se očuva i promiče (*soumise au régime du droit social; dem Regime sozialen Rechts untergestellt*) u svrhe promicanja “**zajedničkoga dobra svih**”.

Solidarističkim su teorijama, što nije slučaj niti s teorijama privatističkim niti s teorijama domanijalističkim, poslužili kao uzor rimsko pravo i shvaćanja rimskih pravnika, shvaćanja o tomu da se *res extra commercium humani iuris in uso publico habentur* , pa bi baš zbog toga i figurirale kao *res nullius* .

Ova treća naučavanja, “**solidarističkim**” nazvana, jesu ne vlasničko-pravnim, što znači da država i druge osobe javnoga prava, dotično njihova tijela, vrše nad s javnom imovinom obuhvaćenim dobrima jedino vrhovničku vlast, ono što bi se po teoriji o podijeljenomu vlasništvu moglo kao *dominium directum* smatrati, što znači da obavljaju funkcije nadziranja porabe, korištenja i raspolaganja od strane ovlaštenika, a u svrhe čuvanja i promicanja takvoga dobra u svezi s zasebnom formalno određenom korišću od općega značenja (*propriété d'affectation à une utilité publique ; Zuwendungeigentum das einer öffentlichen Nützlichkeit gewidmet ist*)⁹ .

2. O ZNAČENJU KATEGORIJE “DOBARA OD INTERESA ZA REPUBLIKU HRVATSKU” ZA VR’JEDNOVANJE “JAVNE IMOVINE”

(1) Smotrišta izlaganja o značenju “**dobara od interesa za Republiku Hrvatsku**”, i to u suvislosti prerasnih koncepcija i naučavanja o naravi i vr’jednovanju javne imovine, važnim je uočiti da je i naučavanjima privatističkim i naučavanjima domanijalističkim zajedničkim to da predmnijevaju “**privatno-vlasničko uređenje**” (*présomption du régime de propriété privée ; Vermutung privaten Eigentumsregimes*), dotično uređenje u kojemu je baš vlasništvo vladajućim, a to je “**privatno vlasništvo**”.

Dakle, i naučavanja privatistička i ona domanijalistička predmnijevaju prevlast baš privatnoga vlasništva (*prépondérance de la propriété privée ; Übergewicht privaten Eigentums*) i iznimnost javnoga vlasništva, dotično javne domene (*patrimoine public comme exceptionnel ; Regelmäßigkeit öffentlichen Vermögens*). I “**dobra**

⁹ Isp. B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra ; te B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi* ..., supra ; B. Babac, *Upravno pravo* ..., supra, str. 637. – 723. Za pravo vlasništva kao opće uređenje pripadanja stvari osobama” te da postoji samo jedna vrst vlasništva – u stavku 5. članka 1. te u stavku 2. članka 1. Z.Vls.Štv., supra ; et N. Gavella, *Vlasništvo i druga stvarna prava u svjetlu odnosa javnoga i privatnoga* , Zakonitost, Zagreb, 1990., 9 – 10/90, str. 953. – 965. *O nekim novostima u stvarno-pravnomu uređenju* , Pravo u gospodarstvu, Zagreb, 1996., vol. 35., 4/96, str. 619. – 633., poglavito 623. – 624.. Za svodjenje vlasništva na ‘socijalnu funkciju’ ili ‘javnu službu’ kao pravno-ideološke podloge za razvijanje naučavanja solidarističkih – isp. L. Duguít, *Les transformation du droit public* ..., supra, str. IX. – XIX., 31. – 72., 279. – 281 ...

od interesa za Republiku Hrvatsku” predpostavljaju vlasnički ustroj, dotično “**pravo vlasništva kao opće uređenje pripadanja stvari osobama**”, uz stvarno-pravno načelo da “**postoji samo jedna vrst vlasništva**”, kao i uz to da s obzirom na jamčenje “**osobite zaštite**” obuhvaćaju kako dobra u vlasništvu države i drugih osoba javnoga prava, tako i neka dobra privatnom vlasništvu.

Suprotivno tomu, naučavanja solidaristička predmnijevaju negiranje vlasništva ne samo za javnu domenu već i općenito, dotično sadrže nijekanje potrebe za privatno-vlasničkim uređenjem, svodeći vlasništvo na “**socijalnu funkciju**”, dotično “**javnu službu**”, ili na od upravljača određenu i propisanu “**namjenu**” (*réduction de la propriété à la fonction sociale, resp. publique, ou à l'affectation prescrite par administrateurs ; Zurückführen des Eigentums auf gesellschaftlichen bzw. öffentlichen Dienst, oder auf Zuwendung die von Verwaltenden vorgeschrieben ist*)¹⁰.

(2) Naučavanja “**solidaristička**” u svojoj punoj razradjenosti otvaraju široka vrata tomu da se za sva ekonomska dobra i usluge zagovara, i da ih se pravno uredi, na način da su *res nullius* i *in principio*, i to kako po najvećemu svojem broju tako i po svojoj gospodarsko-društvenoj važnosti, da ih proglasi “**državnim**” (*étatique; staatlich*), “**javnim**” (*public ; öffentlich*), “**opće-narodnim**” ili “**pučkim**” (*générale-populaire, plébéien ; allgemein-volkstümlich*), ili tomu slično, a privatno vlasništvo svede jedino i samo na osobno vlasništvo potrošnih stvari (*réduction de la propriété privée à celle personnelle stricto sensu ; Privateigentum das auf ein solches persönlich stricto sensu zurückführend ist*). Od jednoga takvoga instituta, instituta javne imovine, kao iznimke za javnu korist, može se, dašto i do *in extremis*, razviti shvaćanja i praxis o tomu da se s pomoću svenazočne ideološke prinude i političkoga iznudjivanja u ime ne prevlasti već svesti “**skupnoga vlasništva**” (*toute-puissance de la propriété collective ; Gesamteigentumsallmacht*) zatire svako privatno vlasništvo pojedinca.

Kao jednu od takvih, nevlasničkih, koncepcija treba istaknuti onu koja je bila, može se smatrati, njezina skrajnja inače u jugoslavenskomu komunizmu razvijana i razvijena te do apsurdna dotjerana inačica, naime koncepcija o “**društvenom vlasništvu kao nijekanju svakoga vlasničkog prava**” (*propriété sociale en tant que dénégarion de tout droit de propriété ; gesellschaftliches Eigentum als Verneinen irgendeines Eigentumsrechtes*). To je imalo značiti da nitko ne smije steći pravo vlasništva na “**društvenim sredstvima**” (*moyens sociaux ; gesellschaftliche Mittel*), dočim radnici i drugi radni ljudi u organizacijama udruženoga rada (izraženo racionalno : u poduzećima, ustanovama i “**radnim zajednicama**” u upravnim i sličnim nadležstvima) smiju, i to jedino sproću korištenja te upravljanja i raspolaganja takvim društvenim, sredstvima, imati samo određena prava, obveze i odgovornosti, kako ih u skladu s njihovim sućanstvom i namjene ustav i zakon utvrđuju (“**integralno-samoupravno-udruženi rad**” (*travail associé intégralement-auto-administrativement ; Arbeit*

¹⁰ Isp. za, i to : (a) ‘dobra od interesa za Republiku Hrvatsku’ – u stavku 1. članka 4. te u stavku 5. i 2. članka 1. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 1. članka 52. Us.R.Hr.-Proč., supra ; (b) svodjenje vlasništva na ‘socijalnu funkciju’ ili ‘javnu službu’ – L. Duguít, *Les transformation du droit public ...*, supra, str. IX. XIX., 31. – 72., te 279. – 281) ; c) za razna naučavanja – isp. u toč. (7) – (9) odsj. 1. ovoga djela ...

die vollständig und selbstverwaltend vereinigt ist). Drugim riječima, gotovo sva ekonomska dobra i usluge moralo se, *in ultima ratio*, podvrgnuti, a i podvrgavalo se, po crti razmatranja pravno-gospodarskoga, uređenju “**skupne imovine**” (*patrimoine collectif*; *Gesamtvermögen*), i to skupne imovine shvaćene kao “**društvene imovine**” (*patrimoine social*; *gesellschaftliches Vermögen*), kao “**skupnoga fonda**” (*fonds collectifs*; *Gesamtfonds*), iz kojega se šanse i prava dijelilo u nekomu smislu riječi “**naspram ali s pomoću i unutar komunističke ideološke prinude legitimno utvrđenim potrebama**” (*distribution des chances et des droits d'après les besoins légitimement établis mais à l'intérieur et au moyen de l'extorsion idéologique communiste*; *Verteilung von Chancen und Rechten gegenüber den Bedarfen die durch kommunistische ideologische Gewaltsamkeit berechtigt festgesetzt sind*)¹¹.

(3) Ipak, to ne znači tvrditi da se u sustavu “**integralno-samoupravno-udruženoga rada**” uspijevalo sva sredstva u društvenomu vlasništvu u cijelosti podvrgnuti jednomu te istomu pravnom uređenju do u pojedinosti. Naime, unutar društveno-vlasničke imovine kao ukupnosti a s motrišta “**integralno-samoupravno-udruženoga rada**” kao vrednote pravno se razlikovalo, i to:

(a) “**sredstva za proizvodnju i druga sredstva udruženoga rada**”, osim onih koja su se iznimno smjela i u privatnomu vlasništvu, dotično u “**vlasništvu gradjanâ**”, nalaziti, npr. poljodjelsko zemljište do 10 ha površine;

(b) “**proizvodi udruženoga rada i dohodak ostvaren u udruženomu radu**” ili, kako bi se to pravno-vlasnički reklo, “**plodovi društvenoga vlasništva**”;

(c) “**sredstva za zadovoljavanje zajedničkih i općih potrebâ**”, što će reći sredstva za financialno pokrivanje djelatnosti države i društvenih službi, kao i druga sredstva od prijeke potrebitosti za nesmetano odvijanje državnoga djelatništva i djelatništva društvenih službi;

(d) “**prirodna bogatstva i dobra u općoj porabi**”, što će reći ona dobra koja su kao društveno vlasništvo nad od prirode danim stvarima jednom od podlogâ “pravu rada društvenim sredstvima” (prirodna bogatstva) ili su kao društveno vlasništvo namijenjena na porabu svima pod jednakim uvjetima (dobra u općoj porabi).

Što je pravno još smjerodavnijim, unutar sustava “**integralno-samoupravno-udruženoga rada**” imalo se konstituiranim i “**dobra od općega interesa**” (*biens dans l'intérêt général*; *Güter im allgemeinen Interesse*), što je, zapravo, značilo naročito pravno uređenje za dobra koja su imala kao takva “**uživati posebnu zaštitu uz obvezu koristiti ih pod uvjetima i na način što ih zakon propiše**”. S odnosnim pojmom obuhvaćalo se, i neodvisno o tomu jesu li se nalazila u društvenomu vlasništvu

¹¹ Isp. za, i to (a) svodjenje vlasništva na ‘socijalnu funkciju’ ili ‘javnu službu’ – L. Duguít, *Les transformation du droit public* ..., supra, str. IX. - XIX., 31. – 72., te 279. – 281); (b) “društveno vlasništvo kao nijekanje svakoga vlasničkog prava” – u člancima 10. – 33. Ustava Socijalističke Republike Hrvatske, Narodne Novine br. 8/74, s ust. amandmanina (Us.S.R.Hr. (Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Službeni list br. 9/74 (Us.S.F.R.J.), članci 10. – 31.)), u svezi s člancima 1. – 44. (osnove društvenoga vlasništva), 104. – 160. (raspodjela dohotka), članaka 227. – 274. (upravljanje društvenim sredstvima) biv. Zakona o udruženom radu, Službeni list br. 54/76. (Z.U.R.)) ; (c) izvođenje poredbi s suprotnim naučavanjima – u toč. (7) – (9) odsj. 1. ovoga ogleda ...

ili u vlasništvu građanâ, dobra kao što su to “zemljište, šume, vode, vodotoci, more i morska obala, rudna blaga, ribe, divljač, i druga prirodna bogatstva, dobra u općoj porabi, te nekretnine i druge stvari od posebnoga kulturnog i povijesnog značenja, kao i zaštićeni predmeti prirode“. Ustavno-pravno pak, unutar nekadašnjih **“dobara od općega interesa”** kao skupine, moralo se pravno razlikovati, i razlikovalo se, s jedne strane, **“prirodna bogatstva i dobra u općoj porabi”** – ova potonja su se *eo ipso i ipso iure* nalazila u društvenomu vlasništvu (nisu se smjela u **“vlasništvu građanâ”** nalaziti), te s druge strane, **“sva ostala dobra od općega interesa”** – takva da su se smjela i u **“vlasništvu građanâ”** nalaziti, npr. zemljište poljodjelsko do 10 ha površine (agrarni maximum), spomenici kulture, dijelovi šumâ i šumskoga zemljišta, etc..

Proizlazi to da se unutar društvenoga vlasništva kao ljuštore razlikovalo, što je zapravo bilo po crti njemačkoga pravnog shvaćanja o javnoj stvari, one tri vrsti javnih stvari – financijalnu imovinu, upravnu imovinu, dobro porabe opće. Uredjenje pak što ga se odredjivalo kao **“dobra od općega interesa”** jest predhodnicom uobličavanju **“dobara od interesa za Republiku Hrvatsku”** kao uredjenja, dotično ovo potonje uredjenje jest, kao što će se to nastavno vidjeti, ali ne samo retoričkom preobrazbom onoga predhodnoga, baš kao što ona društveno-vlasnička **“dobra u općoj porabi”** bila predhodnicom **“općih dobara”** i **“javnih dobara u općoj porabi”** iz sadašnjega Zakona o vlasništvu (1996.). Razlika je između nekadašnjih **“dobara od općega interesa”** i sadašnjih **“dobara od interesa za Republiku Hrvatsku”** u tomu što ona prva predpostavljaju prevlast **“društvenoga vlasništva”**, dočim ova druga predpostavljaju prevlast **“privatnoga vlasništva”**, što ne može bez svakoga pravnog značenja bivati ¹².

(4) S motrišta prosudjivanja značenja **“dobara od interesa za Republiku”** po crti vr'jednovanja **“općih dobara”**, **“javnih dobara u općoj porabi”** i **“javnih dobara u javnoj porabi”**, te **“ostalih dobara u vlasništvu države i drugih osobaâ javnoga prava”**, kao i **“dobara u privatnom vlasništvu”** ako su i kada su s zasebnim zakonom proglašenim da su od interesa za Republiku, važnim je to što se glasom Ustava hrvatskoga razdvaja ne samo one tri poznate vlasti - zakonodavnu, izvršitbeno-upravnu i sudbenu (*séparation des pouvoirs ; Gewaltentrennung*), već se razdvaja i političku vlast od vlasti gospodarske (*séparation parmi pouvoir politique et celui économique ; Trennung zwischen politischen Gewalt und Wirtschaftsgewalt*), i to u smislu **“nepovredljivosti vlasništva”** (*inviolabilité de la propriété ; Unverletzlichkeit des Eigentums*), što je jednom od najvišjih vrednotâ

¹² Za **“društveno vlasništvo kao nijekanje svakoga vlasničkog prava”** – isp. u člancima 10. – 33. Us.S.R.Hr., supra (Us.S.F.R.J., članci 10. – 31.), u svezi s člancima 1. – 44., 104. – 160., 227. – 274. biv. Z.U.R., supra. Isp. za, i to : (a) **“sredstva za proizvodnju i druga sredstva udruženoga rada”** (toč. (a) supra)) – u člancima 10. – 15. Us.S.R.Hr. (1974.), supra ; (b) **“proizvode društvenoga rada i dohodak ostvaren u udruženom radu”** (toč. (b) supra)) – u člancima 14. i 15. Us.S.R.Hr. (1974.), supra ; (c) **“sredstva za zadovoljavanje zajedničkih i općih potreba”**, odnosno za **“financiranje zajedničkih društvenih potreba”** te za **“financiranje općih društvenih potreba”** (toč. (c) supra)) – u člancima 17., 77. – 85. Us.S.R.Hr. (1974.), supra ; (d) **“prirodna bogatstva i dobra u općoj porabi”** (toč. (d) supra)) – u člancima 117. – 120. Us.S.R.Hr. (1974.), supra ; (e) **“posebnu zaštitu dobara od općega interesa”** – u članku 117. Us.S.R.Hr. (1974.), supra ...

ustavnoga poretka Republike, dašto uz **“osobnu slobodu, jednakost i društvenu pravednost”**. Prava i slobode što ih se na temeljima takvih vrednotâ, dotično načelâ, uspostavi, a tu je svakako vlasništvo te sloboda poduzetnička i sloboda tržišna, smije se ograničiti samo radi toga da se zaštiti slobodu i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje, a i to samo s zakonom. Međutim, vlasništvo obvezuje, što znači da su, poglavito ali i ne samo to, nositelji vlasničkoga prava, kao i koristovnici vlasništva, dužni pridonositi **“općemu dobru”** (*les titulaires du droit de propriété et ses bénéficiaires sont tenu à contribuer au bien commun ; Inhaber des Eigentums und seine Nutzniesser sind schuldig dem Gemeinwohl beitragen*), a to znači, zapravo, **“zajedničkomu dobru svih”** (*bien partagé par tous ; Gut in dem alle Teilnehmer sind*).

Općenito s Ustavom predviđena dopustivost ograničavanja slobodâ i pravâ, naime da se slobode i prava smije samo s zakonom ograničiti, a i to samo za to da bi se zaštitilo slobode i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje, modificira se s odredbama sâmogâ Ustava kada su u pitanju vlasništvo, dotično vlasnička prava, te poduzetnička sloboda, i to u dva sugleda : s jedne strane, u interesu Republike vlasništvo se smije, dašto, s zakonom, ne samo ograničiti već i oduzeti i, što je s motrišta zajamčenosti prava vlasništva dosljednim, samo uz nadoknadu tržišne vrijednosti (vlasništva što ga se oduzme) ; s druge strane, uz poduzetničku slobodu, (pojedina) se vlasnička prava, smije, s zakonom, iznimno ograničiti, i to radi zaštite interesa i sigurnosti Republike, prirode, ljudskoga okoliša i zdravlja ljudi.

Proizlazilo bi, barem naizgled, da je ograničavanje prava vlasništva (i poduzetničke slobode) podvrgnuto čas strožim čas blažim pretpostavkama nego što je to slučaj s drugim pravima i slobodama : proizlazilo bi, s jedne strane, da se vlasništvo smije oduzeti - kada god to interes Republike iziskuje, dašto uz nadoknadjivanje tržišne vrijednosti, a ne bi bilo dopustivim oduzeti pojedina vlasnička prava - takva bi se prava smjelo samo ograničiti. Slobode i prava općenito smije se s zakonom samo ograničiti, ne i oduzeti, a smjelo bi se, kako se to već reče, ograničiti i (pojedina) vlasnička prava te poduzetničku slobodu ¹³.

¹³ Isp. za, i to : (a) načelo o odvajanju vlasti (*séparation des pouvoirs, Gewaltentrennung*) – u članku 4. Us.R.Hr.-Proč., supra ; (b) najviše vrednote ustavnoga poretka Republike Hrvatske - u članku 3. njezinoga Ustava ; (c) mogućnost ograničenja pravâ i slobodâ općenito a poduzetničke i tržišne slobode naročito – u članku 16. Us.R.Hr.-Proč., supra, u svezi s člancima 48. i 49. toga Ustava ; (d) zajamčivanje vlasništva, etc. – u odredbenicama Z.Vl.St., supra, u svezi s stavcima 1., 4. i 2. članka 48. Us.R.Hr.-Proč., supra, te u svezi s člancima 3. i 16. toga Ustava ; (e) zajamčivanje nasljedjivanja – u odredbenicama Zakona o nasljedjivanju, Narodne Novine br. 48/03, 163/03 (Z.Nas.), u svezi s stavkom 4. članka 48. Us.R.Hr.-Proč., supra ; (f) zajamčivanje jednakoga položaja na tržištu, etc. – u stavcima 1. - 3. članka 49. Us.R.Hr.-Proč., supra, u svezi s člancima 48., 3. i 16. toga Ustava ; (g) iznimnost ograničavanja i oduzimanja vlasništva – u članku 50. Us.R.Hr.-Proč., supra, u svezi s člancima 48., 49., 3. i 16. toga Ustava. Za iznimnost dopustivosti ograničavanja i oduzimanje vlasništva – isp. u članku 50. Us.R.Hr.-Proč., supra, u svezi s člancima 48., 49., 3. i 16. toga Ustava, te u svezi s Z.Vl.St., supra, a za ograničavanje slobodâ i pravâ općenito – u članku 16. Us.R.Hr.-Proč., supra, u svezi s člancima 14. i 17. toga Ustava. Isp. et N. Gavella, **Vlasništvo i druga stvarna prava u svjetlu odnosa javnoga i privatnoga** ..., supra, str. 953. – 965. ; B. Babac, **Javno dobro u pravu hrvatskomu** ..., supra. Uspostavljajući “opća dobra” kao zasebnu kategoriju, i podvrgavajućih ih zasebnomu pravnom uređenju pripadanja, Zakon o vlasništvu doveo je do zbrke pojmovno-kategorijalne, naime s tim što je zasebnu vrst dobara nazvao “**općim dobrima**”, što je izričajem za označivanje ideje

(5) Međutim, iz Ustava hrvatskoga ne može se, kako to proizlazi iz gornjih izlaganjâ, izvesti nikakve pravno-smjerodavne naznake, dotično iskaze o “**općim dobrima**” ili “**javnim dobrima u općoj porabi**“, još manje o “**javnoj imovini**“. Doduše, hrvatski Ustav propisuje da “more, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva, ali i šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelovi prirode, nekretnine i stvari od naročitoga kulturnog, povijesnog, gospodarskog i ekološkog značenja, za koje je zakonom određeno da su od interesa za Republiku, imaju njezinu naročitu zaštitu”. To bi značilo da je odnosno zakonsko utvrđivanje da je neko dobro “**od interesa za Republiku**” neodvisnim o vlasništvu i vlasničkim pravima što bi ih na takvim dobrima mogle bilo osobe privatnoga prava bilo osobe javnoga prava imati. Drugim riječima, naizgled bi proizlazilo da kategorija “**dobara od interesa za Republiku**” ne imade nikakve vlasničko-pravne su-odnosnice, osim u smislu ograničenja pravâ vlasnikâ i ovlaštenikâ, kao i u smislu uspostavljanja one već spomenute “**osobite zaštite**” (dobara od interesa za Republiku).

Naravno, država i druge osobe javnoga prava pristupaju, ovisno o odredbama zasebnoga zakona i ovlaštenoga tijela koji određuje namjenu, vr'jednovanju sebi raspoloživih dobara s obzirom na onaj “**interes Republike Hrvatske**”. Vr'jednovanje može ići i u smislu gospodarskoga iskorištavanja odnosnih dobara, i takvo se vr'jednovanje odnosi, koliko je to dopuštenim glasom zakonâ koji uređuju korištenje, a to znači i dopustivost, u cijelosti ili djelomično, isključivanja “**porabe opće**”, na “**opća dobra**” – jer takvima brigu vodi, njima upravlja i za to odgovara Republika Hrvatska, ako posebnim zakonom ne bi bilo što drugo određenim, te na “**javna dobra u općoj porabi**” – jer takvima raspoložuje, upravlja i koristi se Vlada Republike ili od nje ovlašteno tijelo, ako posebnim zakonom ne bi bilo što drugo određenim. Ali, općenito, osobama javnoga prava dopuštenim je odnosna dobra vr'jednovati za sve svrhe koje su u svezi s osiguranjem vršenja funkcijâ javno-pravnih tijelâ.

Tako se, sada, predmetkom propitkivanja s motrišta teorije o javnoj imovini nameće utvrđivanje značenja “**dobara od interesa za Republiku**” (*biens dans l'intérêt à la République ; Güter in dem Interesse von Republik*), a to znači propitkivanje “**interesa Republike kao pravnoga instituta**” (*l'intérêt à la République en tant qu'institut juridique ; Interesse von Republik als Rechtsinstitut*), s tim što se mora propitati da li ta kategorija ili institut imade i kakve vlasničke su-odnosnice tičuće se, s jedne strane, “**općih dobara**“, te “**javnih dobara koja su u porabi općoj**“, te s druge strane, mjesta potonjih dobara u sklopu cjeline “**dobara od interesa za Republiku**”¹⁴.

o “**općemu dobru**“ kao vrhovnom kriteriju prosudjivanja opravdanosti djelovanja javnih vlasti. - isp. posebice Karadache-Iskroff, *Nature juridique des choses publiques*, in *Revue de droit public*, Paris, 1960., nazn. po I. Borković, *Pomorsko javno dobro u teoriji i zakonodavstvu*, Pravni fakultet u Splitu, Split, 1979., str. 7., bilj. br. 14. ...

¹⁴ Isp. za, i to : (a) “**dobra od interesa za Republiku Hrvatsku**” (stavci 2. i 3. *odnosne* točke) - u članku 4. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra; (b) koncepcije i doktrine o javnim stvarima – u izlaganjima supra, kao i u tamo naznačenoj književnosti; (c) “**opća dobra**” - u stavcima 2. i 3. članka 3. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 5. članka 1. toga Zakona, te u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra;

(6) S obzirom na onaj **“interes Republike“**, dotično s obzirom na rang pravnoga naslova s kojega se neka dobra određuje i uređuje kao takva da su od interesa za Republiku, razlikuje se dvije skupine dobara. S jedne strane, to su **“more, morska obala i otoci, vode, zračni prostor, rudno blago i druga prirodna bogatstva”** (*la mer, la côte de mer et les îles, les eaux, l'espace d'air, la richesse minerale et les autre richesses naturelles ; Meer, Meersufer und Inseln, Gewässer, Luftraum, mineralisches Reichthum und andere Naturreichtümer*) - takva su dobra već *ex constitutione*, i neodvisno o odredbenicama kakvoga zasebnog zakona, **“dobrima od interesa za Republiku”**, i što je *praesumptio iuris et de iure* : nije dopustivim protivni dokaz, naime da ne bi bila riječ o dobru od interesa za Republiku, i nije dopustivim bez promjene sâmog Ustava, niti donijeti zakon glasom kojega bi neko od takvih dobara prestalo biti dobrom od interesa za Republiku.

S druge strane, tu su **“šume, biljni i životinjski svijet, drugi dijelovi prirode, nekretnine i stvari od naročito kulturnoga, povijesnoga, gospodarskog i ekološkog značenja”**, ali samo kada se s zasebnim zakonom odredi da su **“od interesa za Republiku”** (*les forêts, la flore et la faune, les autres parts de la nature, les immeubles et les choses d'importance spéciales culturelle, historique, économique et écologique pour lesquelles c'est déterminé par la loi qu'elle sont dans l'intérêt à la République ; Wälder (Forste), Flora und Fauna, andere Teile der Natur, Liegenschaften und Sachen von der besonderen kulturellen, geschichtlichen, wirtschaftlichen und ökologischen Wichtigkeit für welchen mit dem Gesetz bestimmt ist dass diese im Interesse von Republik sind*) .

Nu, bilo da je riječ o dobrima od interesa za Republiku Hrvatsku koja su to *ipso constitutione*, ili o dobrima od interesa za Republiku koja su to *sub specie legis particularis*, pravno uređenje što ga se uspostavlja u svezi s onom **“osobitom zaštitom”** (*régime juridique installé en connexion avec la protection spéciale des biens dans l'intérêt à la République ; Rechtsordnung hergestellt im Zusammenhang mit der Sonderschutz der Güter die im Interesse der Republik sind*) imalo bi neodvisno o vlasničkoj pripadnosti odnosnih dobara važiti, dotično odnosno uređenje važilo bi, kao što je to bilo već naviještenim, kako za dobra od interesa za Republiku koja se nalaze u vlasništvu države i drugih osobâ javnoga prava, tako i za dobra od interesa za Republiku Hrvatsku koja se nalaze u vlasništvu pojedinaca i pravnih osobâ, dočim bi **“opća dobra”** ispadala iz takvih razmatranjâ – jer nije dopuštenim da budu u bilo čijemu vlasništvu. Ipak, pri tomu neke se osobitosti ne dade tud'jer zaobići ¹⁵.

(d) “javna dobra u općoj porabi” – u stavku 4. članka 35. Z.Vls., u svezi s odredbenicama stavaka 2. – 4. članka 3., te s člancima 4. i 35. Z.Vl.St., supra, te u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra ...

¹⁵ Isp. za, i to : (a) “dobra od interesa za Republiku Hrvatsku” (stavci 2. i 3. odnosne točke) - u članku 4. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra; (b) koncepcije i doktrine o javnim stvarima – u izlaganjima supra, kao i u tamo naznačenoj književnosti ; (c) “opća dobra” - u stavcima 2. i 3. članka 3. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 5. članka 1. toga Zakona, te u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra; (d) “javna dobra u općoj porabi” – u stavku 4. članka 35. Z.Vls., u svezi s odredbenicama stavaka 2. – 4. članka 3., te s člancima 4. i 35. Z.Vl.St., supra, te u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra ...

(7) Prvo, dobra od interesa za Republiku koja su takvim *ipso constitutione* ne predstavljaju, barem ne pravno, nikakav problem s motrišta osiguranja one **“osobite zaštite”** – jer po odredbama zasebnih zakonâ imadu pravni položaj **“općih dobara”** – npr. pomorsko dobro, vode, javne ceste, etc., o kojima brigu vodi, njima upravlja i za to odgovara Republika, ako nekim posebnim zakonom ne bi što drugo bilo određenim. Republika smije, u tu svrhu propisati i neko posebno pravno uređenje, uključujući tu i dopustivost gospodarskoga iskorištavanja odnosnih dobara, npr. dobra pomorskoga, vodâ, etc. **“Općim dobrima”** slična su **“javna dobra u općoj porabi”** – npr., javno vodno dobro, željezničke pruge, etc., a o takvim dobrima, ako štogod s posebnim zakonom nije drugčije određeno i ovisno o tomu koja im je od osobâ javnoga prava vlasnikom, raspolaze, upravlja i koristi se, Vlada Republike ili poglavarstvo jedinice lokalne i regionalne samouprave, ili od njih ovlašteno tijelo. Namjenu stvari u vlasništvu Republike i lokalnih ili regionalnih jedinica određuje zakon ili državno tijelo koje je na temelju zakona za to nadležnim. Iz toga proizlazi da se imade preklapanja između **“dobra od interesa za Republiku”** koja su to *ex constitutione* i **“općih dobara”**, što za posljedicu imade to da su **“opća dobra”** uvijek i **“dobra od interesa za Republiku”**, a to isto važi i za **“javna dobra u općoj porabi”**.

Drugo, međjutim, ono što je zajedničkim i **“dobra od interesa za Republiku”** koja su to *ipso constitutione* i **“dobra od interesa za Republiku”** koja su to glasom odredbe zasebnoga zakona, jest u tomu što se za takva dobra, neodvisno o odnosnom vrstanju, jamči da će uživati **“osobitu zaštitu”** Republike, što obuhvaća, obično premda ne i nužno, i propisanost za takvu svrhu uobličenoga uređenja te dužnost i ovlast provođenja tomu sukladnih ali unutar potonjega uređenja poduzimljivih mjerâ, uključujući tu i uspostavljanje ograničenâ pravu vlasništva. To znači, može se zaključiti, da takva odredbenica sama po sebi još ništa ne kaže o možebitnomu **“javno-pravnom značenju”** odnosnih dobara, dotično o njihovomu pravnom uređenju kao **“javne imovine”**, pa slijedom tomu ni o **“pravno-vlasničkom uređenju”** s javnom imovinom obuhvaćenih dobara, recimo u smislu kakve osebuje koncepcije (njemačka, francuska, engleska), ili doktrine (privatistička, domanijalistička, solidaristička), o pravnomu uređenju koje bi imalo u predmnijevi postojanja **“javne imovine kao zasebnoga instituta”** za takva dobra važiti.

Treće, **“dobra od interesa za Republiku”** koja su takvim glasom zakona s kojim se neko dobro proglašuje **“dobrom od interesa za Republiku”**, a ne stekne pravni položaj **“općega dobra”** ili **“javnoga dobra u općoj porabi”**, npr. šume i šumsko zemljište, poljodjelsko zemljište, etc., nisu po svojoj vlasničkoj pripadnosti istorodnim : jednom to mogu biti dobra koja se smiju bilo u vlasništvu Republike (drugih osobâ javnoga prava) bilo u vlasništvu pojedinaca i privatnih pravnih osobâ nalaziti, npr. šume, poljodjelsko zemljište, “kulturna dobra”, etc. Takvim **“dobra od interesa za Republiku”** brigu vode, njima upravlja i odgovaraju njihovi vlasnici, ali je Republika vlasnom propisati ononarečeno uređenje **“osobite zaštite”** (*protection spéciale ; Sonderschutz*), dotično **“način na koji dobra od interesa za Republiku smiju porabiti i iskorištavati vlasnici i ovlaštenici prava, kao i**

nadoknadu za ograničenja kojima ih se podvrgne” (*la manière dont les titulaires des droits sur les biens dans l'intérêt à la République et leurs propriétaires peuvent en user et exploiter, ainsi que la compensation pour les restrictions auxquelles ils sont soumis ; Art und Weise auf welchen die Güter im Interesse von der Republik dürfen von Eigentümern und Rechternemächtigern gebraucht und benutzt worden, als auch die Vergütung im Zusammenhang mit den Einschränkungen welchen sie unterworfen sind*)¹⁶.

(8) Ipak, ono što iz ove letimične analize kao nesumnjivo proizlazi, jest svakako to da **ex constitutione** ne samo što nije isključeno da država i druge osobe javnoga prava budu vlasnicima baš kao i bilo koja druga pravna osoba ili pojedinac, već je to s stavovima onoga Zakona o vlasništvu i izrijeком rečeno. Naime, glasom Ustava, kao što to treba smatrati, proizlazi, prvo, da se sve stvari imaju u vlasništvu nalaziti, drugo, da postoji samo jedna vrst prava vlasništva te, treće, da u svezi s tim da se osigura vršenje funkcijâ javno-pravnih tijelâ država i druge osobe javnoga prava smiju nositeljima vlasništva ili (pojedinih) vlasničkih ovlaštenjâ bivati, dašto i ovlaštenicima, dotično korisnicima, onih pravâ koja u svezi s osiguranjem izvršavanja funkcijâ javno-pravnih tijelâ znače ograničenje vlasništva pojedinaca i pravnih osobâ.

Potonje razradjeno, to bi, dakle, značilo :

(a) da Ustav hrvatski usvaja vlasničku koncepciju o s javnom imovinom obuhvaćenim dobrima - sva dobra imaju se u vlasništvu nalaziti, zapravo (a bilo bi bolje da se tako kazalo i u Ustavu), u “**privatnomu vlasništvu**” ;

(b) da država i druge osobe javnoga prava smiju nositeljima vlasništva bivati, te da se njihovo vlasništvo ni u čemu ne razlikuje (jedinstvenost prava vlasništva kao institucije) od onoga kakvo pripada pojedincima ili pravnim osobama (privatno vlasništvo) ;

(c) da je jednom od svrhâ “**dobara od interesa za Republiku**“ i osiguranje vršenja funkcijâ javno-pravnih tijelâ, pri čemu zakonodavac može na dva načina postupiti, dotično : ili, kao prvo, odlučiti da se s obzirom na potonju svrhu državi i drugim osobama javnoga prava omogućí steći vlasništvo ili pojedina vlasnička prava konstituirajući podjedno sukladno uređenje upravljanja, te korištenja i raspolaganja s odnosnim dobrima (ili pravima) s obzirom na tu istu svrhu ; ili, kao drugo, proglasiti neka dobra takvima da su “**od interesa za Republiku**”, te u svezi s tim, kao i u svezi s zajamčivanjem njihove “**osobite zaštite**”, i neodvisno

¹⁶ Isp. za, i to : (a) “dobra od interesa za Republiku Hrvatsku” - u članku 4. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra; (b) “opća dobra” - u stavcima 2. i 3. članka 3. Z.Vls.Stv., supra, u svezi s stavkom 5. članka 1. toga Zakona, te s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra ; (c) “javna dobra u općoj porabi” - u stavku 4. članka 35. Z.Vls., u svezi s odredbenicama stavaka 2. - 4. članka 3., te s člancima 4. i 35. Z.Vl.St., supra, te u svezi s člankom 52. Us.R.Hr.-Proč., supra ; (d) uređenje “dobra pomorskoga” - u Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama, Narodne Novine br. 158/03, 100/04, 141/06 (Z.Pom.Lu.); (e) uređenje voda i vodnoga dobra - u Zakonu o vodama, Narodne Novine br. 107/95, 150/05 (Z.Vod.); (f) uređenje zaštite i promicanja “kulturnih dobara” - u Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, Narodne Novine br. 69/99, 151/03, 157/03 (ispr.), 100/04 ; (g) uređenje šumâ i šumskoga zemljišta - u Zakonu o šumama, Narodne Novine br. 52/90, 5/91, 9/91, 13/02 (Z.Šum.). Isp. et B. Babac, **Javno dobro u pravu hrvatskomu** ..., supra ...

o njihovoj vlasničkoj pripadnosti, uspostaviti onaj “način na kakav se dobra od interesa za Republiku smije porabiljivati i iskorištavati od strane ovlaštenika na dobrima i vlasnika”, kao i propisati “nadoknadu za ograničenja kakvima budu podvrnutim”, ili skraćeniije : **“uredjenje ograničenjâ prava vlasništva u interesu Republike”**.

Dalo bi se zaključiti da u postavljanju temeljâ za pravno uredjenje dobara u svezi s osiguranjem vršenja funkcijâ javno-pravnih tijelâ Ustav hrvatski polazi, u naučavateljskom smislu riječi, od teorije **“privatističke”**, što će reći da se takva dobra mogu nalaziti u (privatnomu) vlasništvu države i drugih osobâ javnoga prava, s tim što se upravljanje, korištenje i raspolaganje imaju općenito **“u interesu Republike Hrvatske”** kretati, dotično, osebujno u svrhu osiguranja vršenja funkcijâ javno-pravnih tijelâ, ili se pak smije u takvom istom interesu, uz dašto nadoknadu pune tržišne vrijednosti, uspostaviti uredjenje ograničenjâ vlasništva ili pojedinih vlasničkih pravâ. Zapravo, kako to izgleda, Ustav hrvatski u svezi s osiguranjem vršenja funkcijâ javno-pravnih tijelâ polazi od engleske koncepcije javnoga dobra, što znači da bi se radi ostvarivanja svrhâ od javne koristi imalo osebujno uredjenje ograničenjâ vlasništva ili vlasničkih pravâ uspostaviti, ili pak vlasništvo po svim pravno ili moralno dopuštenim naslovima u korist osobâ javnoga prava steći : spram engleskoga prava razlika je u tomu što tamo javnom imovinom gospodare javne korporacije, a ovdje **“javna poduzeća”** i **“javne ustanove”** (godinâ 90-ih) a sada (godina 2000-ih) – **“trgovačka društva koja su u cijelosti u vlasništvu Republike”**, npr. “Hrvatske šume” – za gospodarenje šumama u državnom vlasništvu, ili i **“javne ustanove”**, npr. “Hrvatske vode” – za osiguranje gospodarenja vodama, etc.¹⁷.

(9) Kako se to reče, razmatrana po crti koncepcijâ što ih se gore naznačilo (toč. (3) – (6) odsj. 1., supra), proizlazilo bi da je za javna dobra hrvatski Ustav usvojio, ili joj se priklonio, englesku koncepciju javnoga vlasništva – proglašavajući da postoji samo jedna i jedinstvena vrst vlasništva, dotično privatno vlasništvo. Ipak, institucionalizacija **“općih dobara”** za koje važi **“nevlasničko uredjenje pripadanja”**, s jedne strane, te institucionalizacija **“dobra od interesa za Republiku”** među koja pripadaju i neka dobra koja se nalaze u privatnom vlasništvu, s druge strane, znači da se odnosno proglašenje hrvatskoga Ustava ne bi moglo održati. Razmatrana po crti naučavanjâ što ih se gore spomenulo ((toč. (7) – (9) odsj. 1., supra)), proizlazilo bi da je za javna dobra hrvatski Ustav prihvatio naučavanje **“privatističko”** – proglašavajući da se **“dobra namijenjena izvršivanju dužnosti i ovlasti osobâ javnoga prava”** nalaze u privatnomu vlasništvu potonjih. Ipak, krećući se od jedne do druge vrsti dobara (isp. podtoč. (a) – (e) toč. (2) odsj. 1., supra)), može se razviti posvema jednu drugu sliku, dakle:

¹⁷ Usp. u stavku 2. članka 52. Us.R.Hr.-Proč., supra. S obzirom posebice na toč. (iv) – usp. u stavku 1. članka 1. Z.Vl.St., supra, gdje se kaže da svaki pojedinac i pravna osoba može biti nositeljem prava vlasništva ..., ako s zakonom nije drugčije određeno, a u stavku 2. članka 1. toga Zakona - da je samo jedna vrst prava vlasništva. Usp. et B. Babac, **Javno dobro u pravu hrvatskomu** ..., supra. Usp. posebice B. Sambrailo, **Javno dobro u teoriji i praksi** ..., supra. -

(i) s obzirom na postojanje **“općih dobara”** (isp. potoč. (a) toč. (2), odsj. 1., supra)) moglo bi se zagovarati da hrvatsko pravo jest pomalo prožeto naučavanjem **“solidarističkim”** – takva dobra nisu ni u čijemu vlasništvu, i to na način da izvjesna prava i dužnosti na njima posjeduje samo Republika Hrvatska, kao što je to prema bilo kojemu naučavanju **“solidarističkomu”**, i to je razlogom da se može smatrati da je riječ o dobrima koja se očituju kao **“res nullius”** ;

(ii) s obzirom na postojanje **“javnih dobara u općoj porabi”** (isp. potoč. (b) toč. (2), odsj. 1., supra)), moglo bi se zagovarati da hrvatsko pravo jest pomalo prožeto ovoga puta naučavanjem **“domanijalističkim”** – takva se dobra nalaze u vlasništvu neke od osoba javnoga prava, ali na način da je to vlasništvo stegnutim s **“namjenom porabi općoj”**, i to je razlogom da bi se moglo podržati mnijenje da je riječ o **“vlasništvu po namjeni”**, dotično o **“upravnomu vlasništvu”** u francuskomu smislu riječi ;

(iii) s obzirom na postojanje **“javnih dobara u javnoj porabi”** (isp. potoč. (c) toč. (2), odsj. 1., supra)), moglo bi se zagovarati da hrvatsko pravo jest pomalo prožeto još jednom s naučavanjem **“domanijalističkim”** – takva se dobra nalaze u vlasništvu neke od osoba javnoga prava, ali na način da je to vlasništvo stegnutim s **“namjenom javnoj porabi”**, dotično da su te stvari **“namijenjene izravnomu izvršivanju dužnosti i ovlasti neke od osoba javnoga prava”** i to je razlogom da bi se moglo još jedamput podržati mnijenje da je riječ o **“vlasništvu po namjeni”**, dotično o **“upravnomu vlasništvu”** u francuskomu smislu riječi ;

(iv) s obzirom na postojanje **“stvarî u vlasništvu neke od osoba javnoga prava koje nisu namijenjene ni porabi općoj ni porabi javnoj”** (isp. potoč. (d) toč. (2), odsj. 1., supra)), moglo bi se smatrati da je hrvatsko pravo pomalo prožetim naučavanjem **“privatističkim”** – pravo vlasništva na takvim stvarima vrši, načelno, javno-pravno tijelo nadležno da odredi njihovu namjenu, što znači da namjena takvih dobara nije uglavom ograničena s zakonom već ovisi o osobitoj odluci onoga javno-pravnog tijela, i to je razlogom što bi se moglo smatrati da je riječ o **“privatnomu vlasništvu”** neke od osoba javnoga prava, o privatnomu vlasništvu odnosnih osoba u engleskomu smislu riječi.

(v) s obzirom na postojanje **“dobra koja su u privatnom vlasništvu ali za koje je neki zasebni zakon odredio da su u interesu Republike”** (isp. potoč. (e) toč. (2), odsj. 1., supra)), moglo bi se smatrati da je hrvatsko pravo pomalo prožeto, još jednom, naučavanjem **“solidarističkim”** – za takva dobra smije se zasebnim zakonom uspostaviti **“uredjenje osobite zaštite”**, i takvo uredjenje ne uspostavlja se su korist ovlaštenikâ prava iz, i vlasnikâ, takvih dobara, već, kako to reče Mme Savarit, na korist svih članova nacije, na korist svih pojedinaca koji naciju sastavljaju

Bilo da je riječ o **“dobrima od interesa za Republiku”** koja su takvima *ipso constitutione* , ili pak o **“općim dobrima”** – ova potonja uvijek su i **“dobrima od interesa za Republiku”**, a to isto važi i za **“javna dobra u općoj porabi”**, bilo da je riječ o **“dobrima od interesa za Republiku”** koja su takvim glasom zasebnoga zakona proglašenim – kada o takvim **“dobrima od interesa za Republiku”** brigu

vode, njima upravljaju i odgovaraju njihovi vlasnici, Republika je uvijek vlasnom propisati **“uredjenje osobite zaštite”**, dotično **“način na koji dobra od interesa za Republiku smiju porabiti i iskorištavati vlasnici i ovlaštenici prava, kao i nadoknadu za ograničenja kojima ih se podvrgne”**. Propisivanje dopustivoga **“načina porabe i korištenja”** odnosnih dobara, dotično propisivanje zasebnoga pravnoga uređenja što ga se uspostavlja u svrhu osobite zaštite **“dobara od interesa za Republiku”** može obično značiti da je Republika dužnom, čak i glasom Ustava, uređivati kako slijedi :

(i) **“uživanje osobite zaštite”** što ju se mora osigurati za ta dobra – u tomu smislu, odnosni Zakon mora sadržavati odredbe koje se tiču odgovorâ na pitanja kao što su to : kriteriji prepoznavanja dobara koja takvu zaštitu uživaju ; odredjivanje legitimne svrhe takve zaštite i vrsti sâme zaštite (npr., preventivna, represivna, etc.) ; koje se zaštitne mjere predviđa ; koje dužnosti i ovlasti terete različita javno-pravna tijela ; kakvo će biti upravno i sudbeno nadgledanje (npr., inspekcije, upravni prijemor, etc.) ;

(ii) Način na koji se **“dobra od interesa za Republiku”** smije porabiti i iskorištavati može biti samo onaj što ga se propiše, i taj način mora biti u skladu s narečenom **“osobitom zaštitom”** što ju Republika imade osigurati, npr. uvjete obavljanja gradjevinskih radova i poduzimanja drugih zahvaćanja u okoliš, etc. ; u svezi s tim, uređjivanje **“načina na koji dobra od interesa za Republiku smiju porabiti i iskorištavati vlasnici i ovlaštenici prava, kao i nadoknadu za ograničenja kojima ih se podvrgne”** znači da se s tim uspostavlja izvjesna **“ograničenja na njihova prava kakva moraju biti u podudarnim osobitoj zaštiti i naravi tih i takvih dobara”** ;

(iii) **“nadoknada za ograničenja”** – s **“uredjenjem osobite zaštite”** namjerava se ovlaštenicima i vlasnicima osigurati **“nadoknadu za ograničenja kojima su podvrgnutim”**, što znači da se mora s takvim zakonom urediti stanovite kriterije sproču kojih se može unaprijed operacionalno proračunavati koliku se nadoknadu može očekivati i udesiti svoje ponašanje na način koji bi, poželjno, trebao biti podudarnim takvim očekivanjima.

Što se pak tiče vr'jednovanja **“dobara od interesa za Republiku”** s motrišta porabe i gospodarskoga iskorištavanja, iziskuje se, dašto, posjedovanje sukladnoga pravnog naslova. Jednim je od takvih pravnih naslovâ pravo vlasništva - kada Ustav govori o **“vlasnicima”** (*propriétaires ; Eigentümer*) – **“dobara od interesa za Republiku”** ; s druge strane, imade se neke druge pravne naslove, dotično takve da proizlaze iz vlasništva - iz privole vlasnika, ili *ex lege* ili *ex actu administrativo seu iudiciali* , a to je kada Ustav govori o onim **“ovlaštenicima prava”** (*titulaires des droit ; Rechtenergâchtiger*) na **“dobrima od interesa za Republiku”** (npr., koncesionari, zakupnici, imatelji isključivih pravâ, etc.)¹⁸ .

¹⁸ Za **“dobra od interesa za Republiku”** - u stavku 2. članka 52. *Us.R.Hr.-Proč.*, *supra*, u svezi s člancima 4., 5., 35. *Z.Vl.St.*, *supra* et B. Babac, *Javno dobro u pravu hrvatskomu ...*, *supra* ; B. Šambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi ...*, *supra*. Zasebna razmatranja slijede u odsj. br. 4. U svezi s problemima konstituiranja javne imovine po pravu hrvatskomu, postavlja se, dakle, pitanje kako Ustavu nasljedujuće ali naspram predhodećim idejama-vodiljama sâmoga Ustava se razvijajuće hrvatsko zakonodavstvo razmatra vlasništvo nad s javnom imovinom obuhvaćenim stvarima. Ono što se može glasom

3. DA LI “DOBRA OD INTERESA ZA REPUBLIKU HRVATSKU” KAO INSTITUT IZAZIVAJU POTEŠKOĆE OKO KONSTITUIRANJA “JAVNE IMOVINE”

(1) S donošenjem niza zakonâ, dotično zakonâ s kojima se “**opća dobra**” proglasilo “**općim dobrima od interesa za Republiku**” i uspostavljalo, kao i za “**dobra od interesa za Republiku**” *stricto sensu*, osobita pravna uređenja za upravljanje, korištenje i raspolaganje takvim dobrima, započelo se s donošenjem Pomorska zakonika (1994.), nastavilo, posebice, s Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (1996.), i Zakonom o pomorskom dobru i morskim lukama (2003.), a završilo, relativno, s Zakonom o šumama (2005., 2006.).

U raspredanju problema da li “**dobra od interesa za Republiku**” kao institut izazivaju poteškoće oko konstituiranja “**javne imovine**”, obraditi će se tri, da se ne kaže uzorita, primjera za uređjivanje upravljanja, korištenja i raspolaganja odnosnim dobrima, i to : jedan za “**opća dobra od interesa za Republiku**” – pomorsko dobro glasom Zakona o pomorskom dobru i morskim lukama, za koja važi uređenje “**porabe opće**” ; drugi za “**javna dobro od interesa za Republiku koja su u porabi općoj**” – javno vodno dobro glasom Zakona o vodama koji uspostavlja uređenje “**porabe opće**”, te za “**dobra od interesa za Republiku**” koja ne imaju ni pravni položaj “**općih dobara**” ni pravni položaj “**javnih dobara u općoj porabi**” - šume i šumsko zemljište glasom Zakona o šumama, s kojim se, dakle, ne uspostavlja uređenje “**porabe opće**”.

Kako je to, pri tomu, rečenim, naime da je riječ o “uzoritim primjerima”, to se mora odmah odbaciti bilo kakvo unaprijedno zauzimanje ali konačnoga stava o tomu da je s odnosnim zakonodavstvom došlo do izjednačivanja pravnih uređenja za “**opća dobra**” s onima za “**javna dobra u općoj porabi**”, što bi se, dakle, moralo tek dokazati ¹⁹.

(2) Tako, glasom matičnoga Zakona, pomorsko dobro (*bien maritime ; Seegut*) jest “**opće dobro od interesa za Republiku, (koje) imade njezinu osobitu zaštitu, a (kojega se) porabi i/ili koristi pod uvjetima i na način propisan s zakonom**”, s tim da pomorsko dobro obuhvaća i “luke” (*ports de mer ; Seehafen*). Takva

zakonâ koji uređjuju upravljanje, korištenje i raspolaganje “dobra od interesa za Republiku” zaključiti jest to da je na neki način došlo do pravnoga izjednačivanja “općih dobara” i “javnih dobara u općoj porabi”, osim prava raspolaganja – o “općim dobrima” vodi brigu, njima upravlja i za to odgovara Republika, ako s posebnim zakonom nije drugačije određeno. Ono što se u zakonodavstvu o obje vrsti odnosnih dobara može svojstvenim smatrati jest okolnost da se za svaku vrst dobra u pitanju donosilo poseban zakon, zakon s kojim se odnosno dobro kvalificiralo ili kao “opće dobro od interesa za Republiku” – s kojim se uspostavljalo zasebno uređenje upravljanja, korištenja i raspolaganja, npr. dobro pomorsko ; ili kao “javno dobro od interesa za Republiku” - s kojim se izvodilo isto, s tim što se uspostavljalo pravo na “porabu opću”, npr. javno vodno dobro, ili “dobro od interesa za Republiku” bez svake daljnje kvalifikacije – s kojim se izvodilo isto, s tim što se nije uspostavljalo uređenje “porabe opće”, npr. “šume i šumsko zemljište”, dobra za koja ne važi uređenje “porabe opće”. Sve to iziskuje posebna i na Ustav naslijedjujuće zakonodavstvo o uspostavljanju zasebnih pravnih uređenja se odnoseća razmatranja ...

¹⁹ Za “dobra od interesa za Republiku” - u stavku 2. članka 52. Us.R.Hr.-Proč., supra, u svezi s člancima 4., 5., 35. Z.Vl.St., supra. Isp. et B. Babac, *Javno dobro u pravu hrvatskomu* ..., supra ; B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra. ...

formulacija imade jedan značajan dodatak ili otklon naspram onoj ustavnoj – **“pomorsko dobro”** kao **“opće dobro”**, dobilo je i svojstvo **“dobra od interesa za Republiku koje imade njezinu osobitu zaštitu”**, što znači da je sproću pomorskoga dobra, ali i ne samo potonjega, došlo do pravnoga izjednačivanja uređenja **“općega dobra”** s **“javnim dobrom u općoj porabi”**.

S druge strane, pomorsko dobro je ipak ostalo **“općim dobrom”**, i to u tomu što je zabranjenim na pomorskom dobru stjecati pravo vlasništva ili kakvo drugo stvarno pravo po bilo kakvoj osnovi, što znači da se takvo dobro ne smije nalaziti ni u čijemu vlasništvu, već da tu može biti riječi o **“pripadanju dobra pomorskoga koje je kao stvar podvrgnuta nekomu zasebnomu pravnom uređenju”**, kako se to kaže u Zakonu o vlasništvu. Osim toga, Republika imade jedina **“prava na pomorskom dobru”**

Zbog toga što je pomorsko dobro **“opće dobro od interesa za Republiku i što uživa njezinu osobitu zaštitu”**, smije ga se, baš kao i **“vode”**, porabiti ili koristiti samo u skladu s odredbenicama zakona, pri čemu se razlikuje, i to :

(i) **“opću porabu”** (*usage commun ; Gemeingebrauch*), što “podrazumijeva da svatko imade pravo služiti se pomorskim dobrom sukladno njegovoj prirodi i namjeni“, a u skladu s odredbama zakona” ;

(ii) **“gospodarsko korištenje”** (*utilisation d’exploitation économique ; Wirtschaftsverwertung*), s to je “korištenje pomorskoga dobra za obavljanje gospodarskih djelatnosti, s ili bez korištenja postojećih gradjevinâ i drugih izgradaka ili ugradaka na pomorskom dobru, s ili bez podizanja novih gradjevinâ i drugih izgradaka ili ugradaka“ na tomu dobru“, s isključivanjem ili ograničavanjem porabe opće, ili bez toga ; gospodarsko korištenje pomorskoga dobra predmnijeva **“koncesioniranje”** (*concessionisme ; Abtretung*), s čim se isključuje ili ne isključuje **“porabu opću”**, a to iziskuje provođenje posebno propisanih postupaka (javno prikupljanje ponuda, etc.) da se dodje o upravnoga akta s kojim se podjeljuje koncesiju, na podlozi kojega se, onda, s nadležnim tijelom Republike ili jedinice lokalne (općina, grad) ili jedinice regionalne samouprave (županija) sklapa **“ugovor o koncesioniranju”** ;

(iii) **“zasebnu porabu”** (*usage séparé ; gesonderter Gebrauch*), a to je svaka ona poraba koja nije ni **“općom porabom”** (isp. pod toč. (i) supra)), ni **“gospodarskim korištenjem”** (isp. pod toč. (ii) supra)), dobra pomorskoga, a uvijek znači isključenje porabe opće, npr. porabljenje dobra pomorskoga u svrhe obrane, s tim da se koncesiju **“zasebnu porabu”** daje na **“zahtjev”** ²⁰ .

²⁰ Matični zakon za pomorsko dobro jest Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama, Narodne Novine br. 158/03, 100/04, 141/06 (Z.Pom.Do). Isp. za, i to : (a) odredjenje dobra pomorskoga – u odredbenicama članaka 3. – 39. Z.Pom.Do. ; (b) pomorsko dobro kao “opće dobro od interesa za Republiku” – u stavku 1. članka 3. Z.Pom.Do., supra, u svezi s odredbenicom članka 52. Us.R.Hr.-Proč., supra ; (c) zabranu stjecanja stvarnih prava na dobru pomorskomu – u stavku 2. članka 5. Z.Pom.Do., supra, u svezi s odredbenicom članka 52. Us.R.Hr.-Proč., supra ; (d) opće i zasebno uređenje pripadanja stvari - u člancima 3. i 5. Z.Pom.Do., supra, u svezi s odredbenicama članaka 1. – 4. Z.Vls.Stv., supra ; (e) pravicu služiti se pomorskim dobrom kao dobrom porabe opće - u stavku 3. članka 6. Z.Pom.Do., supra ; (f) “gospodarsko iskorištavanje dobra pomorskoga”, dotično koncesioniranje - u članku 17. Z.Pom.Do., supra, u svezi s odredbenicama Zakona o koncesijama, Narodne Novine br.

(3) Isto tako, glasom matičnoga zakona, "**javno vodno dobro**" (*bien publique aquatique ; öffentliches Wassergut*) jest, za razliku od "**vodâ kao općega dobra**" (*les eaux en tant que biens généraux ; Gewässer als allgemeines Gut*), "**javnim dobrom u općoj porabi**" (*biens publics en usage commun ; öffentliche Güter im Gemeingebrauch*) i u vlasništvu je Republike, s tim što "**javno vodno dobro**" jest neodtujivim, kao i s tim što na takvom dobru nije dopuštenim stjecati pravo vlasništva niti, načelno, druga stvarna prava. Vodno dobro, inače, uređeno je kao skup zemljišnih česticâ koji obuhvaća : vodonosna i napuštena korita površinskih vodâ, uređeni inundacijski pojas, neuredjeni inundacijski pojas, otoke koji nastanu u vodonosnomu koritu uslijed presušivanja vode ili s diobom potonje u više rukavaca, uslijed naplavljivanja zemljišta ili s ljudskim djelovanjem.

S zakonom se obuhvat, protezanje, vodnoga dobra općenito, a obuhvat česticâ što ih se smatra javnim vodnim dobrom posebice, određuje na način da se isključi mogućnost proširenoga shvaćanja i tumačenja vodnoga dobra, dotično javnoga vodnog dobra kao njegove sastojine s zasebnim pravnim položajem i ustrojem upravljanja. Moglo bi se reći da je nabranje vrsti česticâ koje pripadaju vodnomu dobru izvedeno taksativno, *expressis verbis*, te s preciznim odredjenjem namjene, dotično namjena kojima imade vodno dobro služiti. Tako se pod nazivom "**vodno dobro i njegovo korištenje**" uspostavlja institut vodnoga dobra kao sastojnoga i nerazdvojivoga dijela nacionalnoga vodnog zakonodavstva. S odnosnim zakonodavstvom uređuje se :

(a) vrsti vodnoga dobra s obzirom na za takvo dobro važeći vlasničko-pravni režim, a to su : "**javno vodno dobro**", dotično zemljišne čestice koje ga sastavljaju, te "**zemljišne čestice (vodnoga dobra) izvan sustava javnoga vodnog dobra**" (uvjetno rečeno : "**privatno vodno dobro**") ;

(b) pretpostavke uz ispunjenost kojih se smije na pojedinim sastojinama javnoga vodnog dobra, osim prava vlasništva, steći kakvo stvarno pravo - takav se problem ne postavlja za zemljišne čestice vodnoga dobra koje nisu i sastojinom javnoga vodnog dobra ;

(c) pravno uređenje korištenja, kao i način porabe te gospodarskoga iskorištavanja vodnoga dobra : ineče, tu je riječ o uređenju korištenja koje se mora unutar granica "**porabe opće**", ali takve da je potonja ograničenom s "**namjenom održavanja i poboljšavanja vodnoga režima**".

Kako kaže Zakon, "način ustrojavanja i obavljanja poslova i zadataka kojima se ostvaruje upravljanje vodama", a i, općenito, "pravni položaj vodâ i vodnoga dobra", prvenstveno je određen "**namjenom vodnoga dobra**", a to je da služi održavanju i poboljšavanju vodnoga režima, te kao takav ne oviseći o vlasničko-pravnomu uređenju njegovih pojedinih sastojinâ. Drugim riječima, vlasništvo ili kakvo drugo stvarno pravo na zemljišnim česticama koje čine vodno dobro nisu smetnjom da se poduzima mjere i radnje s kojima se ostvaruje svrhe zakona: vlasnici, dotično ovlaštenici kakvoga drugog stvarnog prava na zemljišnim česticama unutar područja vodnoga dobra, ograničeni su u izvršivanju svojih ovlaštenjâ s uspostavljanjem uređenja zasebnih namjena odnosnih česticâ, Inače,

radi svrha gospodarskoga iskorištavanja “**javnoga vodnog dobra**” iziskuje se ili “**koncesioniranje**” (*concessionisme ; Abtretung*) – ali samo u slučajevima za koje je to zakon izrijekom odredio, inače na podlozi “**ugovora o zakupu**” (*contrat de bail ; Mietvertrag*)²¹.

(4) Baš kao i u onomu što je predhodilo, glasom isto tako matičnoga zakona, šume i šumsko zemljište dobrom od interesa za Republiku Hrvatsku i uživaju njezinu osobitu zaštitu. Koristi ih se, zaštićuje i raspolaže na način i pod uvjetima određenim s zakonom. S tim u svezi, šume su i šumska zemljišta i osebnim prirodnim bogatstvom te s opće-korisnim funkcijama šumâ uvjetuju “**poseban način upravljanja i gospodarenja**” (*manière particulière d'administration ; besondere Verwaltungsart und Weise*). Po njihovim “**opće-korisnim funkcijama**” (*fonctions utiles en général ; allgemeinnützliche Amtsgeschäfte*), za razliku od onih “**gospodarskih**” (*fonctions d'exploitation économique ; Wirtschaftsamtsgeschäfte*), zaštićivanje šumâ jest i počelom javnoga poretka općenito, u onomu njegovom sugledu što ga se nazivlje “**estetička sigurnost**” (*sécurité esthétique ; ästhetische Sicherheit*), što će reći sigurnost vrhu obdržavanja i promicanja kulturnih spomenika, narodne baštine, te drugih prirodnih i radom stvorenih vr'jednotâ čovjekovoga okoliša i prirode. Inače, prava na porabu ili korištenje šumâ ograničena su, i obuhvaćaju samo ono što zakon izrijekom dopušta.

Općekorisne funkcije šume, za razliku od funkcijâ iskorištavanja šumâ, može se, parafrizirajući odredbenice zakona, vrstati na, i to : (a) zaštitne funkcije šume, kao što su to : vodo-zaštitne, šume za zaštitu tla, šume za zaštitu od lavina, klimo-zaštitne šume, protuemisijske šume, pogledne šume, prometno-zaštitne šume, zaštitna područja s prirodno-znanstvenom svrhom, vjetrobrane šume ; (b) obdržavanje i promicanje krajobrazne i biološke raznolikosti ; (c) okr'jepno-razonodne (“rekreacijske”) funkcije šume ; (c) funkcije u svezi s zaštitom većih područja, kao što su to: parkovi prirode, nacionalni parkovi, zaštićeni krajolici, područja zaštićene prirode ; (d) razvoj ekološkoga, lovnog i seoskog turizma ; (e) zaštita i promicanje vr'jednotâ čovjekovoga okoliša.

Na šumskomu zemljištu iz nekadašnjega “**društvenog vlasništva**” nositelj vlasničkih pravâ postala je Republika Hrvatska, dočim se ostale šume, doduše daleko manjim dijelom, nalaze u privatnom vlasništvu. Naime, glasom izričite

²¹ Matičnim zakonom za “javno vodno dobro” jest Zakon o vodama, Narodne Novine br. 107/95, 150/05 (Z.Vod.). Isp. za, i to : (a) vodno dobro kao institut nacionalnoga zakonodavstva - u člancima 57. – 67. Z.Vod., supra ; (b) zemljišne čestice koje čine vodno dobro – u stavku 1. članka 57. Z.Vod., supra ; (c) pravno uređenje korištenja i porabe vodnoga dobra – u člancima 63. – 65. Z.Vod., supra ; (e) koncesije i koncesioniranje javnoga vodnog dobra – u člancima 142. – 155. Z.Vod., supra, u svezi s odredbenicama Z.Knc., supra ; (d) ugovor o zakupu – u stavku 2. članka 64. Z.Vod., supra, u svezi s člancima 519. – 549. Zakona o obveznim odnosima, Narodne Novine br. 35/05 (Z.Obv.Odn.) ; (e) pojam i sastav vodnoga dobra – u članku 57. Z.Vod., supra, u svezi s stavkom 1. članka 52. Us.R.Hr.-Proč., supra, te u svezi s člancima 2., 3., i 35. Z.Vls.Stv., supra ; (f) namjenjivanje vodnoga dobra – u članku 59. Z.Vod., supra, u svezi s člancima 82. i 83., člancima 84. – 95., člancima 96. – 105. toga Zakona ; (g) nadležnost za odlučivanje o tomu da li neka čestica pripada vodnomu dobru – u članku 58. Z.Vod., supra, u svezi s člankom 17. Z.Vod., supra ; (h) “estetičku sigurnost” kao sastojnicu javnoga poretka – G. Vedel et P. Delvolvé, *Droit administratif*, P.U.F., Paris, 1992., t. 1., str. 31. – 37. Isp. et B. Babac, *Upravno pravo – Odabrana poglavlja iz teorije i praxisa* ..., supra, str. 639. – 819., posebice str. 673. – 767. ...

odredbe Zakona o šumama, šume i šumska zemljišta na ozemlju Republike, osim šumâ i šumskih zemljištâ u privatnom vlasništvu, jesu u državnom vlasništvu (Republike Hrvatske), što znači da se šume i šumsko zemljište smiju nalaziti samo u privatnomu vlasništvu njezinih državljanâ ili u državnomu vlasništvu. S tim u svezi, nije dopuštenim na državnim šumama i šumskomu zemljištu vlasništvo stjecati dosjelošću, a zabranjeno je i kažnjivo samovlasno zauzimanje šumâ i šumskih zemljištâ u državnomu vlasništvu. Šumama u državnom vlasništvu upravlja i gospodari zasebno poduzeće, “**Hrvatske šume**”, što je trgovačkim društvom u cijelosti u vlasništvu Republike. S motrišta upravljanja i gospodarenja, važnim je uočiti da se prema namjeni šume vrsta na, i to :

(a) “**gospodarske**” (*forêts d’exploitation économique ; wirtschaftliche Wälder*) – takve se šume, uz, dašto, očuvanje i promicanje njihovih opće-korisnih funkcijâ, koriste za proizvodnju šumskih proizvoda ;

(b) “**zaštitne**” (*forêts de protection ; Schutzwälder*) – to su šume kakve služe za zaštitu zemljišta, vodâ, naseljâ, gradjevinâ i druge imovine ;

(c) “**s zasebnom namjenom**” (*forêts de destination singulère ; Wälder zu besonderen Zwecken*), kao što su to : proizvodnja šumskoga sjemena ; šume unutar zaštićenih područjâ ili zaštićenih prirodnih vrijednosti ; znanstvena istraživanja, nastava, potrebe obrane Republike te potrebe što ih se utvrdi posebnim propisima. Međutim, neodvisno o tomu u čijemu se vlasništvu nalaze, šume i šumsko zemljište jesu “dobrima od interesa za Republiku Hrvatsku”, te s toga naslova uživaju njezinu osobitu zaštitu”²².

(5) S ovakvim prolijetom kroz Ustavu naslijedjujuće zakonodavstvo o “**dobrima od interesa za Republiku**” može se nešto smislenije nastaviti raspredanje o naravi “**javne imovine**” glasom prava hrvatskog. Tu su važnim stavovi što ih se dade isčitati iz Zakon o vlasništvu, zakona koji, što se tiče naravi prava vlasništva propisuje, i to :

(a) da se uspostavlja samo jednu vrst prava vlasništva (*installation d’une seule espèce du droit de propriété ; Aufstellung lediglich einer Art des Eigentumsrechts*), s tim što se takvo pravo odnosi na čitavu stvar kao pojedinačnost, što se osebujno za nekretnine izražava kao načelo “**jedinstvenosti pravnoga uređenja nekretnine**” (*unité du régime juridique de l’immeuble ; Einheitlichkeit der rechtlichen Einrichtung des Grundstücks*) ; osim toga, svaka fizička i pravna osoba može biti nositeljem prava vlasništva, što znači i država i druge osobe javnoga prava te, što je još važnijim, potonja imajući kao vlasnici jednaki položaj kao i “**privatni vlasnici**”, ako s zakonom ne bi bilo što drugo određeno ;

²² Matičnim zakonom za šume i šumska zemljišta jest Zakonom o šumama, Narodne Novine br. 140/05, 82/06 (Z.Šum.). Isp. za, i to : (a) gospodarenje šumama – u člancima 7. – 18. Z.Šum., supra ; (b) lučenje između “funkcijâ iskorištavanja šumâ” od onih “opće-korisnih” – u člancima 1., 7., i 14. Z.Šum., supra ; et B. Prpić, *O vrijednosti opće-korisnih funkcijâ šume*, in Šumarski list, Zagreb, 1992., CXVI, str. 301. et s. ; (c) primjenu općega režima gospodarenja šumama na šume u kršu - u člancima 66. i 67. Z.Šum., supra ; (d) zaštitne šume i šume s zasebnom namjenom – u člancima 24. - 27. Z.Šum., supra, u svezi s člancima 1. i 2. toga Zakona ; (e) korištenje šumâ – u člancima 30. – 37. Z.Šum., supra, u svezi s člancima 1. i 2. toga Zakona ; (f) zaštitu šumâ – u člancima 38. – 44. Z.Šum., supra, u svezi s člancima 1. i 2. toga Zakona ...

(b) da se takvo jedno i jedinstveno pravo vlasništva može odnositi na sve stvari koje su sposobnim biti predmetom prava vlasništva, osim onih stvari kakvima njihove **“naravne osobine ili odredbe zakonske”** (*particularités naturelles ou dispositions légales ; Natureigenschaften oder Gesetzensvorschriften*) priječe da pripadaju pojedincu, a to su **“opća dobra”**, dotično oni dijelovi prirode kakvi po svojim osobinama ne mogu biti u vlasti niti jednoga pojedinca ili pravne osobe pojedinačno, već su na porabu svih, kao što su to atmosferski zrak, voda u rijekama i jezerima i u moru, te morska obala; sposobnim su biti predmetom prava vlasništva i **“dobra od interesa za Republiku”** ako nisu i **“općim dobrima”** ;

(c) ono jedno i jedinstveno pravo vlasništva predstavlja **“opće uređenje pripadanja stvari osobama”** (*seul et unitaire droit de propriété représente “l’ordre général d’appartenance des biens aux personnes” ; einsames und einziges Eigentumsrecht als “allgemeine Ordnung der Angehörigkeit von Sachen den Personen”*), za razliku od **“pripadanja stvari koje su nekomu zasebnom pravnom uređenju podvrgnute”** (*appartenance des choses soumises à un certain ordre juridique spécial ; Angehörigkeit von Sachen die einer Sonderrechtsordnung unterworfen sind*), s tim što će se pravila zakona o općemu pripadanju stvari primjenjivati i na ove potonje, ako nisu s onim zasebnim uređenjem u suprotnosti (podrednost primjene općega pravnog uređenja (*subsidiarité d’application de l’ordre juridique général d’appartenance ; Behelfsmässigkeit der Anwendung allgemeiner Rechtsordnung der Angehörigkeit*)).

Dašto, ono **“pripadanje stvari koje su podvrgnute nekomu zasebnom uređenju”**, a to su **“opća dobra”**, znači da o takvim dobrima brigu vodi, s takvim dobrima upravlja i za to odgovara Republika, ako s zasebnim zakonom ne bi bilo drugčije određeno, te glasom izričite odredbe vlasničkoga zakona takva dobra ne bi bila sposobnima biti predmetom prava vlasništva.

S druge strane, stvari pak za koje je glasom Ustava s zasebnim zakonom određeno da su **“dobra od interesa za Republiku”**, te s naslova toga njezinu **“posebnu zaštitu”** uživaju, te ako nisu i **“općim dobrima”**, jesu sposobnima biti predmetom prava vlasništva ²³.

(6) Što se tiče problemâ upravljanja, korištenja i raspolaganja s stvarima u svezi s izvršivanjem funkcijâ javno-pravnih tijelâ, a da te stvari, dašto, nisu i **“općim dobrima”**, Zakon o vlasništvu (1996.) propisuje da Republika i druge osobe javnoga

²³ Kako bi to proizlazilo iz gornjih izlaganja (toč. (a) i (b)), s zakonom se uspostavilo dva uređenja pripadanja stvari : jedno je **“opće uređenje pripadanja stvari osobama”** (opće uređenje pripadanja) - odnoseće se na stvari koje su sposobne biti predmetom prava vlasništva i na taj način pripadati, kako Zakon kaže, **“pojedincima”** (fizičkim i pravnim osobama), i to je, može se reći, **“vlasničko pripadanje”**, *stricto sensu*: **“privatno-vlasničko pripadanje”** (*appartenance propriétaire, stricto sensu appartenance propriétaire privatiste; eigentümliche Angehörigkeit, stricto sensu: privat-eigentümliche Angehörigkeit*); drugo je **“pripadanje stvari koje su podvrgnute nekomu zasebnom pravnom uređenju”** (zasebno uređenje pripadanja), a odnosi se na stvari kojima njihove naravne osobine ili odredbe zakonske priječe pripadati pojedincu, i to bi bilo **“ne-vlasničko pripadanje”** (*appartenance non-propriétaire; eigentümliche Angehörigkeit*), ali na kakvo se ono (privatno-)vlasničko uvijek primijenjuje kada nije s ovim zasebnim uređenjem u suprotnosti (*subsidiarité d’application de l’ordre général d’appartenance; Behelfsmässigkeit der Anwendung allgemeiner Ordnung der Angehörigkeit*)).

prava mogu biti nositeljima prava vlasništva, i u tomu smislu imati kao vlasnici jednak pravni položaj kao i “**privatni vlasnici**” (*propriétaires privés ; Privateigentümer*), ako s zakonom ne bi bilo drugčije određeno, s tim što prava osobâ naspram stvarima u vlasništvu osobâ javnoga prava ovise o “**namjeni**” takvih stvari, namjeni što ju se određuje s zakonom ili s odlukom nadležnoga državnog, šire: “**javno-pravnog**”, tijela, donijete glasom zakona.

U svezi s onim “**namjenjivanjem**” imade se tri vrsti stvari razlikovati, i to :

(a) “**javna dobra u porabi općoj**” (*biens publics en usage commun ; öffentliche Güter im Gemeingebrauch*), a to su “**stvari u vlasništvu Republike (jedinice ozemljenske samouprave) koje su namijenjene za porabu svih**” (*choses à la propriété de la République (de l'unité d'auto-administration territoriale) affectées à l'usage de tous ; Sachen im Eigentum der Republik (von Einheit der Gebietsselbstverwaltung) angewiesene zu Gebrauch aller*)), na kakva se, ako s kakvim zasebnim zakonom ne bi što drugo bilo propisano, primijenjuje pravila koja važe za ona opća dobra - s javnim dobrima u porabi općoj svatko imade pravo služiti se na način što ga radi ostvarenja namjene takve stvari odredi tijelo ili ustanove kojima ih se daje na upravljanje, dotično tijelo nadležno za određivanje namjene, kada s takvim stvarima neposredno upravlja ;

(b) “**javna dobra u javnoj porabi**” (*biens publics en usage public ; öffentliche Güter in dem öffentlichen Gebrauch*), a to su “**stvari u vlasništvu Republike a namijenjene su neposrednom izvršivanju pravâ i dužnostî Republike, njezinih tijelâ i ustanovâ, dotično koje druge osobe javnoga prava**” - takva dobra rabi se u skladu s tom namjenom od strane tijelâ i ustanovâ kojima ih na upravljanje daje tijelo nadležno za određivanje namjene, ako ih ne bi pridržalo za svoju porabu neposrednu;

(c) “**stvari u vlasništvu Republike (druge osobe javnoga prava) takve da nisu ni za porabu opću ni za porabu javnu namijenjene**” (*choses à la propriété de la République (d'une autre personne du droit public) telles lesquelles ne sont affectées ni à l'usage commun ni à l'usage public ; Sachen im Eigentum der Republik (einer anderen Person öffentlichen Rechts) die weder zu Gemeingebrauch noch zu öffentlichen Gebrauch angewiesen sind*) ili, bolje rečeno, “**stvari koje nisu ni za porabu opću ni za porabu javnu namijenjene a u vlasništvu su Republike ili jedinice lokalne i regionalne samouprave**” :

- za takve stvari u vlasničkomu se zakonu jedino govori o “**izvršivanju vlasničkih ovlaštenjâ**” (*exercice de droits de propriété ; Ausübung von Eigentumsrechten*) - a to biva od strane tijelâ nadležnih za određivanje namjene, ako to ne povjere kakvom drugom tijelu, ustanovi ili osobi;

- zatim se u svezi s takvim stvarima kaže i nešto o “**prihodu od takvih stvari**” (*revenus des choses à la propriété de la République (d'une autre personne du droit public) telles lesquelles ne sont affectées ni à l'usage commun ni à l'usage public ; Einkommen aus der Sachen im Eigentum der Republik (einer anderen Person öffentlichen Rechts) die weder zu Gemeingebrauch noch zu öffentlichen Gebrauch angewiesen sind*), a to je da čisti prihod od takvih stvari imade prihodom državnoga proračuna biti, iz kakve se odredbenice može zaključiti da je riječ o

imovini od kakve država ili kakva druga osoba javnoga prava imade koristi vući, dakle o **“financijskoj imovini”** u njemačkomu smislu riječi (*patrimoine financier au sens allemand du mot ; Finanzvermögen im deutschen Sinne des Wortes*), s tim što se **“financijska imovina”** krije i u **“javnim stvarima u javnoj porabi”**.

Proizlazi da se u svezi s izvršivanjem javnih funkcija imade, dašto glasom Zakona o vlasništvu, zapravo po crti vlasničkoga uređenja, a za razliku od Ustava hrvatskoga, razlikovati dva tipa stvari, i to :

- stvari koje nisu budi to zbog svojih naravnih osobina budi to zbog zasebne odredbenice zakona sposobne biti predmetom prava vlasništva, a to su **“opća dobra”** - za takve stvari važi ne ono opće (privatno-)vlasničko uređenje pripadanja, već zasebno, ne-vlasničko, uređenje pripadanja, a opće samo kada s ovim zasebnim nije u suprotnosti ;

- stvari koje se nalaze u vlasništvu države ili drugih osoba javnoga prava, a nisu (i) općim dobrima : za takve stvari važi ono (privatno-)vlasničko uređenje pripadanja, što znači da u pravnim odnosima osobe javnoga prava imaju kao vlasnici položaj jednak onomu od privatnih vlasnika, ako s zakonom ne bi što drugo bilo određenim²⁴.

(7) Kada se uzme u obzir ono “ako s zakonom ne bi bilo što drugo određeno”, a to znači prije svega s ona tri izriekom ovdje razradjivana zakona - Pomorski zakonik, dotično Zakon o pomorskomu dobru i morskim lukama, Zakon o vodama, te Zakon o javnim cestama, ali i s svim drugim na ona se **“opća dobra”** odnosećim zakonima - moglo bi se zaključiti ovo:

- (i) **“dobra od interesa za Republiku koja su i ‘općim dobrima’ “ (*biens dans l'intérêt à la République lesquels aussi sont biens généraux ; Güter im Interesse von Republik die auch allgemeine Güter sind*)**, kao što su to, npr., dobro pomorsko, vode, etc., na neki način ispadaju, pravno-kategorijalno, kao **“stvar po sebi” (*chose en soi ; Ding an sich*)** : što se tiče **“općih dobara”** i **“javnih dobara u općoj porabi”** moglo bi se, ali samo, pomisliti da je hrvatski zakonodavac za takva dobra usvojio francusku koncepciju javne stvari u smislu onoga čuvenog **“vlasništva po namijenjenosti”** stvari (*propriété d'affectation*), ali glasom Zakona o vlasništvu, **“pripadanje stvari koje su podvrgnute nekomu zasebnom pravnom uređenju”**, dotično zasebno uređenje pripadanja, predviđeno je, za sada, samo za **“opća dobra”** ; ali, to i takvo **“zasebno pravno uređenje”** nije, kao što je to ono francusko **“vlasništvo po namijenjenosti”**, određeno s **“namijenjenošću odnosnoga dobra” (*destination du bien respectif ; Zuweisung betreffenden Gutes*)**, već je samo nuzposljedicom izričite ustavne odredbe, naime da su ta **“opća dobra”** (usp. podtoč. (a) toč. (8) odsj. 1.) na porabu svih, pa zbog toga takvim dobrima vodi brigu, upravlja i odgovara Republika ;

- (ii) ipak, ne uzimajući u obzir **“opća dobra”**, moglo bi se zaključiti da je Zakon o vlasništvu, u suvislosti s zakonima s kojima se uređuje pojedine vrsti dobara namijenjenih za osiguranje vršenja funkcija javno-pravnih tijela, a to bi se

²⁴ Isp. u izlaganjima u odsj. 2., te u predhodećim točkama, supra ... :

moglo nazvati s općenitijim pojmom “**javne stvari**”, ili “**javne imovine**“, ponovio ali u vlasničkomu obliku njemačku koncepciju javne imovine, dakle inverzno (“**paradigmatički obrat u inverziji**”).

Sva s javnom imovinom obuhvaćena dobra jesu, osim “**općih dobara**“, u vlasništvu države i drugih osoba javnoga prava, ali njihova prava - koja obuhvaćaju “upravljanje, korištenje i raspolaganje”, s čim se, dašto, ne iscrpljuje sva vlasnička ovlaštenja - ovise o “**namjenjivanju stvari**”, namjenjivanju što ga propisuje zakon, može bitno i akt javno-pravnoga tijela što ga zakon na određivanje namjene ovlasti.

Na takav način, moglo bi se zaključiti da se “**sila tradicije**” - naslijedjene iz u sklopu Austro-Ugarske nalazeće se Banske Hrvatske (1867. (1868.) – 1918.)) a prenijete preko N.R. (S.R.) Hrvatske (1945. (1963.) – 1989.(1990.)), koja je, dašto u sklopu “**društveno-vlasničkoga uređenja kao općega**” (*l'ordre de propriété sociale en tant qu'un tel général ; Ordnung gesellschaftlichen Eigentums als solche allgemeine*), poznavala onu njemačku, mješovitu, koncepciju javne stvari - ne mogući se naći u Ustavu Republike Hrvatske – postupno probijala kroz Ustavu nasljedujuće zakone, da bi se uspostavila važećom ali ovaj put u sklopu “**uredjenja privatno-vlasništva**” kao općega (*l'ordre de droit de propriété privé en tant qu'un tel général ; Privateigentumsordnung als solche allgemeine*), što bi značilo da se imade, ne uzevši, opetoma, u obzir ona “**opća dobra**“, u smislu hrvatskoga uređenja stvari u svezi s osiguranjem vršenja funkcijâ javno-pravnih tijela, razlikovati tri vrsti javnih stvari, tri vrsti javne imovine, i to :

(a) “**javna dobra u općoj porabi**” (*biens publics en usage commun; öffentliche Güter im Gemeingebrauch*), a čine ih “**opća dobra**” i “**javna dobra u općoj porabi**” ;

(b) “**javna dobra u javnoj porabi**” (*biens publics en usage public ; öffentliche Güter im öffentlichen Gebrauch*) ;

(c) “**stvari u vlasništvu Republike kakve nisu ni za porabu opću ni porabu javnu namijenjene**” (*choses à la propriété de la République telles lesquelles ne sont affectées ni à l'usage commun ni à l'usage public ; Sachen im Eigentum der Republik die weder zu Gemeingebrauch noch zu öffentlichen Gebrauch angewiesen sind*) : za takva će dobra, dalo bi se iz one odredbenice o “**vršenju vlasničkih ovlaštenja**“ nad takvom imovinom zaključiti, prvenstvo i načelno isključivo uređenje građanskoga prava važiti, a upravnoga prava samo kada je to izrijeком određeno (načelo o podrednosti primjene upravnoga prava) i tu bi se mogla kriti, kao i pod (b) to bi mogla biti ona već podosta poznata njemačka “**imovina financijalna**” (*patrimonium civitatis ; Finanzvermögen*)²⁵.

(8) Nu, da se krivo ne shvati : nacionalna tradicija, pa ma bila ovako ili onako ideološki obojenom, ne smije samo tako biti zaobidjenom, te u tomu smislu riječi ne bi trebalo biti previše nezadovoljnim: mada ud vrludanja, čestotno puta i s komunističkim nasljedjem opterećena, dovela su stvar, čak i ne previše Ustavu protivno, na crtu praxisa od stoljeća sedmoga. Jedno je od opterećenja ipak ostalo,

²⁵ Isp. u izlaganjima i bilješkama u odsj. br. 2., supra ...

a to je ono o “**općim dobrima**”. Naime, “**opće dobro**” (*bien général ; allgemeines Gut*) kao kategorija općenito jest nešto što je na razini ideje, kakva je, dašto kao vrijednost, svojstvenom ideologiji nacionalnih institucijâ, prije svega države kao nacionalne institucije. To je posebice razvidnim iz odredbe Ustava o tomu da vlasništvo obvezuje - u smislu da su vlasnici dužni, što je dašto samo parcijalnim izrazom odnosne ideje, doprinositi “**općemu dobru**” (*la propriété oblige, et les titulaires du droit de propriété sont tenus à contribuer au bien commun ; Eigentum bringt Bürde, und die Eigentumsträger legen Wert darauf, allgemeinem Gut beizutragen*).

Očitim je da “**opće dobro**” u smislu neke socijalne teorije nije isto što i ono što se misli pod “**općim dobrima**” u smislu Zakona o vlasništvu (1996.). Premda “**opća dobra**” jesu nešto što je izražajem “**ideje o općemu dobru**” (*idée du bien commun ; Leitgedanke vom Gemeingut*) kao ideje koja je vrijednost što ju se treba slijediti, to je bilo posvema neprimjerenim, i to kako s motrišta hrvatske tradicije o javnomu dobru, tako i s motrišta praxisa što ga je trebalo uspostaviti u svijetlu potreba proizašlih iz građanskoga preokreta (1989. - 1993.), jedan parcijalni izražaj “**ideje o općemu dobru**” iskoristiti za označivanje “**dobara koja su na porabu svih jednako**”. Osim svega, ne iziskuje se, valjda, previše dokazivati da ustavotvorac nije ciljao na “**opća dobra**” glasom Zakona o vlasništvu (i drugih zakonâ s kojima se takva dobra uređuje), kada je izrazio da “**vlasništvo obvezuje, te da su nositelji vlasničkoga prava i korisnici takvih pravâ dužni pridodati općemu dobru**”, jer potonji pojam pripada u kategorije “**vrijednosti**”, za razliku od onih “**općih dobara**” iz vlasničkoga zakona - koja su “**vr’jednotama**”.

S druge strane, isto je tako bilo posvema nepotrebitim stvarati zbrku oko naravi vlasništva da bi se izrazilo “**ideju o općemu dobru**” : pojam “**dobara od interesa za Republiku**”, neodvisno o tomu u čijemu se vlasništvu nalaze, trebao je biti posvema dostatnim da se taj i takav interes potvrdi i promiče, posebice zbog toga što su “**ideja o dobrima od interesa za Republiku**” i pravno uređenje koje je njezinim izražajem, neodvisnim o problemima što ih ističe propisivanje “**jednopravnosti prava vlasništva**” i “**pravne jedinstvenosti nekretnine**”. Ipak, za prosuditi je, naime, da nijedno od toga dvoga nije očuvano kraj okolnosti da postoje ona “**opća dobra**” koja su, kao što je to već rečeno, nešto kao “**stvari po sebi**” (*choses en soi ; Dinge an sich*), a isto tako i oblikovanje može bitno zasebnoga pravnog uređenja (dakle zasebne vrsti vlasništva?) i za druge sastojine javne imovine, npr. “**javnih dobara u općoj porabi**” i “**javnih dobara u javnoj porabi**”. Ali, da se to malo pobliže razmotri, i to kako slijedi ²⁶.

(9) S motrišta postojanja onih “**općih dobara**” najprije se ističe problem “**jednopravnosti prava vlasništva**” (*homogénéité du droit de propriété ; Gleichartigkeit des Eigentumsrechtes*) : kako to hrvatski civilisti tumače, može se

²⁶ Isp. o tomu N. Gavella, *O nekim novostima u stvarno-pravnomu uređenju ...*, supra, str. 619. - 633., poglavito 623. - 624. Za problematiku vlasništva osoba javnoga prava - isp. N. Gavella et al., *Stvarno pravo*, Informator, Zagreb, 1998., str., posebice, 619. - 623.; B. Babac, *Javno dobro u pravu hrvatskomu...*, supra. Isp. et D. Oliver, *Pourquoi n’y-a-t-il pas de distinction entre droit public et droit privé en Angleterre* ..., supra ...

protivno jedinstvenosti vlasničkoga prava imati **“fragmentaciju prava vlasništva”** (*fragmentation du droit de propriété ; Zerlegung des Eigentumsrechtes*) kao izraza nastojanja kakvoga kolektiviteta – državne ili neke druge zajednice - da zadrži najjača ovlaštenja za sebe a drugim subjektima prepusti samo neka pojedinačna i k tomu ograničena ovlaštenja. Pojava, dotično zakonsko konstituiranje, one kategorije **“općih dobara”** mimo one ustavno konstituirane kategorije **“dobara od interesa za Republiku”** može, premda i ne mora, ali prozor jest svakako odškrinut, značiti i početak **“fragmentacije prava vlasništva”**, poglavito zato što se (zasada samo) s vlasničkim zakonom **“opća dobra”** uspostavilo kao **“zasebno uređenje pripadanja stvari”**, pa ne bi mogli nikakvi razlozi postojati, ni interpretativni ni normativni, ni stvarni, da takvih **“zasebnih uređenja pripadanja”** ne bude i više.

S motrišta postojanja onih istih **“općih dobara”** ističe se još jedan problem, a to je problem **“pravne jedinstvenosti uređenja nekretnine”** (*unité juridique de l'immeuble ; Rechtseinheitlichkeit von Liegenschaften*) : kako to hrvatski civilisti tumače, može se protivno pravnoj jedinstvenosti nekretnine imati **“razbijanje pravnoga jedinstva nekretnine”** (*interruption de l'unité juridique de l'immeuble ; Zertrümmerung der Rechtseinheitlichkeit von Liegenschaften*) radi uspostave različitih pravnih vlasti na pojedinim njezinim dijelovima. Naime, upravljanje te korištenje i raspolaganje **“općim dobrima”** ravna se prema **“namjeni”** kao vrhovnomu kriteriju a, kako što se to znade i izbjeći ne dade, kako i samo zemljište kao **“opće dobro”**, tako i gradjevine na takvomu zemljištu, mogu različitim namjenama služiti, pa s razloga toga morati različitim uređenjima pripadanja biti podvrgnutim, to opetoma pojava, zakonsko konstituiranje, one kategorije **“općih dobara”** mimo one ustavno konstituirane kategorije **“dobara od interesa za Republiku”** može, premda i ne mora, ali prozor jest svakako odškrinut, značiti i početak **“uspostave različitih pravnih vlasti na pojedinim dijelovima nekretnine kao općega dobra”**, poglavito i zato što je kriterij **“namjene”**, koliko nije dostatno formaliziranim, nužno naravi materijalne, što znači da će se s obzirom na osebuje interese u pitanju uvijek pojavljivati razlozi interpretativni i razlozi normativni da se **“pravnu jedinstvenost uređenja nekretnine”** napusti u procesu ako već ne i u zakonodavstvu.

S motrišta postojanja onih **“općih dobara”**, i ono što se tiče problema osiguranja **“jednovrsnosti prava vlasništva”**, kao i ono što se tiče **“pravne jedinstvenosti uređenja nekretnine”**, vlasničko uređenje upravljanja te korištenja i raspolaganja s dobrima s obzirom na izvršivanje funkcijâ javno-pravnih tijelâ, zapravo izvršivanja vlasničkih i drugih stvarno-pravnih ovlaštenjâ države i drugih osoba javnoga prava, pokazuje se ne samo kao **“prozor”** već, uz visoku šansu premda ne i izvjesnost, kao pravi način da se obje načme i počme postupno napuštati. To, naravno, nije još hrvatskom **“pozitivno-pravnom stvarnošću”** ali jest više nego **“gospodarsko-pravnom mogućnošću”**²⁷.

²⁷ Isp. u izlaganjima u odsj. br. 2., supra. O sociološko-pravnom značenju, na razini paradigmatičkoj, razlikovanja kriterijâ naravi “formalne” i onih naravi “materijalne” – isp. M. Weber, *Wirtschaft und Gesellschaft – Grundriss der verstehenden Soziologie* ... , supra, str. 44. – 45. ...

4. O NASTOJANJIMA DA SE OSMISLI VR'JEDNOVANJE "JAVNIH DOBARA", UZ KRATKI OSVRT NA FRANCUSKI PRAVNI POJAM "OPĆA IMOVINA NACIJE"

(1) Kao što je to bilo u dosadašnjim izlaganjima isticanim, zakonodavni praxis hrvatski, vratio se, čini se, dotično ako ne u svojem obliku, a ono svakako u svojem naličju, njemačkoj koncepciji javnoga dobra, uobličujući potonja po crti namjenjenosti u tri različite vrste javne imovine, i podvrgavajući ih više ili manje ali uvijek značajno različitim pravnim uređenjima.

Te tri vrste javne imovine glasom prava hrvatskoga bile bi, i to:

(a) "**imovina financijalna**" (*patrimoine fiscal ; Finanzvermögen*) – a raspoznaje ju se "stvarima u vlasništvu Republike, dotično koje druge osobe javnoga prava, koje nisu namijenjene ni za opću porabu ni za javnu porabu, čisti prihod kojih je prihodom državnoga proračuna, dotično proračuna drugih osobâ javnoga prava", a raspoznaje ju se i unutar "upravne imovine" kao jedan od njezinih sastojaka (isp. toč. (b) infra)) ; na tu se imovinu primijenjuje, dašto, građansko i trgovačko pravo ;

(b) "**upravna imovina**" (*patrimoine d'administration ; Verwaltungsvermögen*) – a raspoznaje ih se u "stvarima u vlasništvu Republike koje su namijenjene neposrednom izvršivanju pravâ i dužnosti Republike, kao i drugih osobâ javnoga prava, te njezinih, dotično njihovih tijelâ i ustanovâ", nazivajući odnosne stvari – "**javnim dobrima u javnoj uporabi**" ; na tu se imovinu primijenjuje pravila upravnoga prava, a podredno ona građanskoga i trgovačkog prava ;

(c) "**dobra porabe opće**" (*biens en usage commun ; Güter im Gemeingebrauche*) – a raspoznaje ih se u "**javnim dobrima u općoj uporabi**", kao i u "**općim dobrima**", pri čemu se na takva dobra primijenjuje gotovo isključivo pravila upravnoga prava, a ona trgovačkoga i građanskog samo kada je to izrijeком predviđenim, ili kada je to po naravi stvari pravno i stvarno prikladnim.

Naravno, vraćanje njemačkoj koncepciji javne imovine očituje se kao proces koji nije dovršen, koji se nastavlja, omogućujući na takav način dotjerivanje i rafiniranje koncepcije javne imovine glasom prava hrvatskoga. S druge strane, moglo bi se tvrdnju o vraćanju na onu koncepciju njemačku dovesti u sumnju, za što bi posebice vojevalo to što se niti u vlasničkomu zakonu niti u zasebnim zakonima koji uređuje pojedine vrste s javnom imovinom obuhvaćenih dobara, gotovo ništa ne kaziva o pravnoj naravi uređenja, osebujnoga uređenja koje bi za one vrste javnih dobara važila, naime da li važi upravno (javno) ili građansko (privatno) pravo, te na koji način – podredno ili prvenstveno ili iznimno ²⁸.

(2) "**Dobra porabe opće**" (*biens en usage commun ; Güter im Gemeingebrauch*) – raspoznaje se iz one odredbenice Zakona o vlasništvu glasom koje postoje "**javna dobra u općoj uporabi**", a to su stvari u vlasništvu Republike namijenjene za porabu svih, s tim što svatko imade pravo služiti se takvim dobrima na način određen s zakonom ili s odlukom nadležnoga javno-pravnog tijela o određivanju

²⁸ Isp. u izlaganjima u predhodnim točkama, supra ...

njihove namjene ; ali, s tim u svezi treba uzeti u obzir i onu odredbenicu Zakona o vlasništvu glasom koje postoje **“opća dobra”**, dotično stvari koje nisu sposobne biti predmetom prava vlasništva i drugih stvarnih pravâ, a to su **“oni dijelovi prirode koji po svojim osobinama ne mogu biti u vlasti niti jednoga pojedinca ili pravne osobe pojedinačno, već su na porabu svih, kao što su to atmosferski zrak, voda u rijekama te jezerima i u moru, kao i morska obala”**, što znači da su i **“opća dobra”** naravno - **“dobrima porabe opće”**.

Tako, dakle, ono **“dobro opće-porabljivo”** (podtoč. (c) toč. (1) supra)) može s motrišta javno-pravnoga biti dvovrsnim. Jedne od takvih stvari nisu ni u čijemu vlasništvu, a to su **“opća dobra”** – koja su, dašto, u **“općoj porabi”** – što je *praesumptio iuris et de iure*, s tim da o takvima brigu vodi, njima upravlja i za to odgovara Republika, ako s zasebnim zakonom ne bi bilo što drugo odredjenim, a i, dašto, ne mogu, dotično ne smiju, biti predmetom pravno-gospodarskoga razmjenjivanja. Druge su od takvih **“javna dobra u općoj porabi”**, a to su stvari nalazeće se u vlasništvu osobâ javnoga prava, ali namijenjene **“općoj porabi”** – glasom zakona ili akta nadležnoga tijela – vrhu čega ne vojuje nikakva predmnijeva već samo izričito zakonsko ili upravno namjenjivanje. Te dvije vrste javnih stvari – **“opća dobra”** te **“javna dobra u porabi općoj”** povezana su ali ne samo s **“istovrsnošću namjene”** (*identité de destination ; Gleichartigkeit durch Anwendung*) kojoj služe – glasom zakona ili akta tijela nadležnoga za odredjivanje namjene, već i po sličnosti **“uredjenja upravljanja i gospodarenja”** (*similarité des régimes de gestion ; Ähnlichkeit von Verwaltensregimes*) glasom zasebnih zakonâ ; a i po tomu što se i **“opća dobra”** s onim istim zasebnim zakonima proglasilo **“dobrima od interesa za Republiku”**. Vlasnički-pravno, unutar hrvatskoga uredjenja opće-porabljivih dobara razlikuje se, dakle, **“opća dobra u općoj porabi”**, a to su ona za koje važi **“zasebno uredjenje pripadanja stvari osobama”**, dakle stvari nesposobne biti predmetom prava vlasništva, te **“javna dobra u općoj porabi”**, za koja važi **“opće uredjenje pripadanja stvari osobama”**. Ona prva, **“opća dobra u općoj porabi”**, dobrom su porabe opće **ipso lege**, ova druga, **“javna dobra u općoj porabi”**, dobrom su porabe opće samo glasom izričitih odredbenicâ Zakona o vlasništvu (1996.) i uz posredovanje tomu sukladnoga upravnog akta – akta javno-pravnoga tijela nadležnog za odredjivanje namjene.

Iz odredbenicâ pak zasebnih zakonâ koji uredjuju pravni položaj pojedine vrsti **“dobara porabe opće”** (toč. (c) supra)), npr. pomorsko dobro, vode, etc., proizlazi da sva **“opća dobra”** jesu i **“dobrima o interesa za Republiku”**, da uživaju njezinu osobitu zaštitu, a da ih se porabi pod uvjetima i na način što ih propiše odnosni zakon. Naspram Zakonu o vlasništvu, lučenje je značajnim : dok se glasom Zakona o vlasništvu **“opća dobra”**, među ostalim, **“nalaze u porabi općoj”**, dotle ih se glasom onih zasebnih zakonâ **“koristi pod uvjetima i na način propisanim s odnosnim zakonima”**, što će reći da **“poraba opća”** ispada samo jednim od inačicâ porabljenja i/ili korištenja **“općih dobara”**. Okolnost pak da **“javna dobra u općoj porabi”**, a to su stvari za koje u smislu hrvatskoga Ustava s zasebnim zakonom odredjeno da su **“dobrima od interesa za Republiku a nisu općim dobrima”** znači da svojstvo **“javnoga dobra u općoj porabi”** u cijelosti ovisi o uredjenju što ga

propíše zasebni zakon, uz posredovanje upravnoga akta o odredjivanju namjene. Ono što još više zbližuje pravne položaje odnosnih dviju vrsti dobara - “**općih dobara**” i “**javnih dobara u općoj porabi**” čineći ih gotovo pravno izjednačnim, a to je da nisu ustavno-pravnom kategorijom – takvom su kategorijom samo “**dobra od interesa za Republiku**”, pa tako njihovo pravno značenje u cijelosti ovisi o namjeni kako ju zasebni zakon uređjuje ili upravni akt javno-pravnoga tijela nadležnog za odredjivanje namjene određuje ²⁹.

(3) Medjutim, kao što se to naprijed istaklo, *sub specie constitutionis* obvezatnim bi bilo vlasnički tumačiti i vrednovati bilo koja dobra, pa i “**dobra od interesa za Republiku**”, i to bez obzira i na to što vlasnički zakon kaziva da su neka od odnosnih dobara podvrgnuta zasebnoj od vlasništva različitom pravnom uređenju pripadanja (“**opća dobra**”).

U tomu smislu riječi, mi smo skloni “**opća dobra**”, pa i “**dobra od interesa za Republiku**” općenito, smatrati “**skupnim vlasništvom**” (*propriété collective ; Gesamteigentum*), ili, što je boljim, “**skupnom imovinom**” (*patrimoine collectif ; Gesamtvermögen*) ili “**skupnim pravima**” (*droits collectifs ; Gesamtrechten*), bilo da je riječ o priznavanju zasebnih pravâ nerazdjelno i solidarno svim članovima nacije, bilo da je riječ o ograničenjima prava privatnoga ili javnog vlasništva koja poprimaju karakter subjektivnoga prava u korist ovih ili onih članova nacije, ili o priznavanju i isključivih pravâ pokojim društvenim grupama, ali sve te tri stvari ovisno o kriteriju “**jednakosti postupanja i zabrani samovoljnosti**” (*égalité de traitement et la prohibition de l'arbitraire ; Gleichbehandlung und Verbot der Willkürlichkeit*). A ta “**skupna prava**” smije se, i treba se, u njihovoj cjelini shvatiti kao kao “**skupnu imovinu**”. To iziskuje da se u svezi s razrješivanjem problemâ vr'jednovanja javnih dobara izvede neka dodatna pojmovno-kategorijalna odredjenja.

Skupno vlasništvo znači zajedničko sudjelovanje više osobâ u pravu vlasništva na istoj stvari (ili na istoj cjelini stvari), ili u pravima takvim da ih se priznaje svim članovima nacije nerazdjelno i solidarno, po udjelima koji nisu ni realno ni idealno određenim ali niti su odredljivim, već su određenim ili odredljivim samo zasebna prava što ih po osnovi takvih udjela pravni poredak, kako je to rečenim, priznaje, dotično podjeljuje, svim članovima nacije, npr. pravo na “**porabu opću**”, pravo na “**zdrav okoliš**” i, u svezi s tim, na “**promicanje vr'jednotâ okoliša**”, etc. Valjalo bi od “**skupnoga vlasništva**” razlikovati “**zajedničko vlasništvo**” (*propriété communautaire ; gemeinsames (gemeinschaftliches) Eigentum*), a to je vlasništvo više osobâ (zajedničarâ) na istoj stvari po udjelima koji nisu ni idealno ni realno određenim ali su odredljivim, npr. hrvatska “**kućna zadruga**” (*coopérative*

²⁹ Isp. o tomu N. Gavella, *O nekim novostima u stvarno-pravnomu uređenju ...*, supra, str. 619. - 633., poglavito 623. - 624. Pri tomu, treba reći da ono o nerazlučivosti javnoga od privatnoga jest samo su-odnosnicom, premda je bitno za odnosno vlasničko uređenje: kao što smo gore istakli, i kao što je naznačeno u ranijoj bilješci, takvo uređenje čini izlišnim ili čak i svjesno potiskuje umovanje u kategorijama javnoga i privatnoga. Za hrvatsku nacionalnu pravnu tradiciju u svezi s javnim dobrom – usp. B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi ...*, supra; I. Krbek, *Upravno pravo* (III./1956.), str. 1. et s. Usp. i u bilješkama, supra, u ovomu odsječku ...

domestique (maisonnée) ; Hausgenossenschaft). Dašto, pogotovo se “**skupno vlasništvo**” razlikuje od “**privatnoga vlasništva**”, neodvisno o tomu je li riječ o privatnom vlasništvu pojedinaca i privatnih pravnih osobâ ili osobâ javnoga prava i njihovih tijelâ i ustanovâ. A glasom formalnih odredbenicâ Ustava, vladajućim je, ili bi trebalo biti, “**privatno vlasništvo**” u strogomu, moglo bi se reći, engleskom smislu riječi ³⁰.

(4) Treba s tim u svezi, kao i u svezi s postavljanjem odredjenjâ “**zajedničkoga vlasništva**” (supra) istaknuti kako slijedi. “**Opća dobra**”, kao i uopće prava koja za članove nacije “**dobra od interesa za Republiku**” treba u vlasničkom smislu tretirati kao “**skupna dobra**”, i to tako da pretpostavljaju vlasničko uređenje za sva ostala dobra, a to znači da svatko, svaki član nacije, imade udjela u “**skupnomu vlasništvu**” ili u pojedinim “**skupnim pravima**”, samo što udjeli u takvomu vlasništvu ili u takvim pravima ne samo što nisu opredijeljenim nego su ne-opredjeljivim.

Kada bi se udjele opredjelilo, npr. dokidanjem ili uspostavljanjem svojstva “**općega dobra**”, dokidanjem ili uspostavljanjem svojstva “**dobra od interesa za Republiku**”, izvelo bi se, zapravo, “**privatizaciju**” (*privatisation ; Privatisierung*) – kada bi to išlo u korist pojedinaca ili privatnih pravnih osobâ, ili “**domanijalizaciju**” (*domanialisation ; Veranstaatlischung*) – kada bi to išlo u korist države ili drugih osobâ javnoga prava, dotično njihovih tijelâ i ustanovâ.

Nakon sloma komunističkoga poretka u Hrvatskoj (1989. – 1993.) procesi “**privlaščivanja**” (*appropriation ; Aneignung*), dotično stjecanja prava vlasništva, obilježeni su, može se barem za godine 90-te, opravdano smatrati, vrlo visokim pritiscima k privatizaciji i reprivatizaciji, uključujući tu i jačanje, možda i prevladavanje, “**privatno-pravnoga rasudjivanja i djelovanja**” (*renforcement du raisonnement et action juridico-privés ; Verstärkung von privat-rechtlichen Durchdenken und Handeln*), a slabljenje “**javno-pravnoga razmišljanja i djelovanja**” (*affaiblissement du raisonnement et action publico-juridiques ; Abschwächung von öffentlich-rechtlichen Durchdenken und Handeln*). Tomu se i imade, najvjerojatnije i zahvaliti što se u novodonijetom Ustavu (1990., 2000./2001.) i njemu slijedećimh Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, kao i zakonâ s kojima se uspostavljalo ili mijenjalo zasebna pravna uređenja upravljanja “**dobrima od interesa za Republiku**” našlo puno neodređenosti ³¹.

³⁰ Isp. za, i to : (a) značenje stvarno-pravnoga uređenja – N. Gavella, *O nekim novostima u stvarno-pravnomu uređenju* ..., supra, str. 619. - 633., poglavito 623. - 624. ; (b) hrvatsku nacionalnu pravnu tradiciju u svezi s javnim dobrom – usp. B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra ; I. Krbek, *Upravno pravo* (III./1956.), str. 1. et s. ; (c) pojmove “privatnoga”, “zajedničkog” i “skupnog vlasništva” – M. Vedriš i P. Klarić, *Gradjansko pravo*, Narodne Novine, Zagreb, 2004., str. 226. – 265., s tim da ovi pisci izjednačuju “zajedničko” i “skupno vlasništvo”; ispravno o tomu N. Gavella, *Stvarno pravo*, Informator, Zagreb, 1999. Et Č. Rajačić, *Stvarno pravo*, scripta, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1956., str. 1. et s. ...

³¹ Isp. (a) značenje stvarno-pravnoga uređenja – N. Gavella, *O nekim novostima u stvarno-pravnomu uređenju* ..., supra, str. 619. - 633., poglavito 623. - 624. ; (b) hrvatsku nacionalnu pravnu tradiciju u svezi s javnim dobrom – usp. B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra ; I. Krbek, *Upravno pravo* (III./1956.), str. 1. et s. ; (c) pojmove “privatnoga”, “zajedničkog” i “skupnog vlasništva” – M. Vedriš i P. Klarić, *Gradjansko pravo* ..., supra, str. 226. – 265., s tim da ovi pisci izjednačuju “zajedničko” i “skupno vlasništvo”; ispravno o tomu N. Gavella, *Stvarno pravo* ..., supra ; et Č. Rajačić, *Stvarno pravo* ..., supra, str. 1. et s. ...

(5) U osmišljavanju svrhe javne imovine, kritičnom veličinom je, čini se, pojam **“interesâ zajednice u kojima udjela imaju svi”**, što bi u nedostatku kakvoga operacionalnog standarda moglo jedino **“samovoljnim intepretacijama”** (*intepretations arbitraires ; willkürliche Auslegungen*) voditi. Standard takav da je operacionalan moglo bi se, a možda, kako je to gore već izraženim, i treba, tražiti po crti **“društvene blagodati”** (*prospérité sociale, bien-être social ; sozialer Wohlstand, soziale Wohlfahrt*) : vrijednosti institucije države i drugih nacionalnih institucijâ, koje se inače pravno obuhvaća s pojmovima **“javne koristi”**, **“općega interesa”**, ili slično, mora se konstituirati polazeći od svrhe promicanja blagodati svih pojedinaca i grupâ, što imade zajamčiti država s pomoću odvijanja **“sudjelotvorstva”** (*co-opération ; Betrieb*) što ga tjeraju njezina tijela, i druga javno-pravna tijela, vodjena u svojem djelovanju s idejama koje su kao vrhovne vrijednosti svojstvene za ideologiju nacionalnih institucijâ, prije svega države kao nacionalne institucije ; a jednom je od takvih idejâ i ona o **“interesima zajednice u kojima udjela imaju svi”** (u daljnjemu : **“zajedničko dobro svih”** (*biens partagés de tous ; teilnehmendes Gut aller*)), uz dašto, jasno pravno određenje **“funkcije društvene blagodati”**, dotično **“funkcije zajedničkoga dobra svih”** (*fonction de bien-être social ; sozialer Wohlstandsfunktion*).

Odnosno **“zajedničko dobro svih”** podlogom je institucionalizacije ovlaštenjâ i drugih pravâ u kojima imaju udjela svi članovi nacije, neodvisno o vlasništvu, da li privatnomu ili javnomu. To se može poželjeti izvesti s konstituiranjem nekih zasebnih pravâ ili pak nekoga zasebnog tipa vlasništva, nekih osebujnih ograničenjâ prava vlasništva, etc., pri čemu je bitnim baš ono što se pravno dade formalizirati, a to je **“uživanje nekih pravâ od strane svih članova nacije”** neodvisno o vlasništvu ali ovisno o ostvarivanju interesâ, dotično o zadovoljavanju potrebâ, takvo da se dade ocijeniti zadovoljavajućim s motrišta promicanja **“društvene blagodati”** svih pojedinaca i grupâ.

Treba se u svezi s ovakvim, kao i još nekim drugim već iznijetim, iskazivanjima izvesti pa makar i samo početna isporijekla hrvatskoga instituta **“dobara od interesa za Republiku”** (*biens dans l'intérêt à la République ; Güter die im Interesse von Republik sind*) s francuskim pravnim institutom **“opće imovine nacije”** (*patrimoine commun de la nation ; Gemeinvermögen der Nation*). To bi trebalo izvesti u svrhu da se dodje do prihvatljivoga objašnjenja ovlasti nadležnih javno-pravnih tijelâ da u svrhe promicanja **“zajedničkoga dobra svih”** određuju upravljanje, raspolaganje i namjenu stanovitih dobara neodvisno o vlasništvu, bilo potonje privatnim ili javnim ³².

³² *Isp. za, i to : (a) izlaganja o opravdavanju postojanja države (i drugih nacionalnih institucijâ) – to se imade zahvaliti piscima, i to : (i) P. Dunleavy and B. O'Leary, Theories of the State ..., supra, str. 321. – i to sroču “promicanja društvene blagodati” kao kritične veličine u opravdavanju postojanja države ; (ii) N. P. Barry, Modern Political Theory ..., i to supra – sroču prepoznavanja “interesâ zajednice u kojima udjela imaju svi” ; (b) “samovoljne interpretacije” te isticanje “jednakosti postupanja i zabrane samovoljnosti” – P. Moor, Droit administratif ..., supra, t. 1., str. 448. et s., 476. et s. ; (c) “društvenu blagodat” kao glavnu izvanpravnu veličinu u odnosnim umovanjima – M. Allais, L'Europe unie – route de la prospérité, Calmann-LÉVY, Paris, 1960., posebice str. 13. – 63. ; s tim u svezi, slobodni smo pripomenuti je da mi ostavljamo po strani pitanje je li za promicanje društvene blagodati “jedinственост*

(6) Naravno, kao što je to i za hrvatski institut **“dobara od interesa za Republiku”**, tako je za francuski institut **“opće imovine nacije”**, kritičnim pitanjem jest da li namijenjenost nekoga dobra u svezi s promicanjem institucionalno utjelovljenih vrijednosti, što znači **“vr’jednotâ”** (*objets de valeur ; Wertsachen*) – **“vr’jednôte”** se utjelovljuju u **“dobrima”** - izazivlje ili ne izazivlje uspostavljanje **“pripadanja stvari zasebnom pravnom uređenju”**, što, dašto, može poprimiti i oblik nekoga **“skupnog vlasništva”**.

S uporom na odredbenice (francuskih) zakonâ u kojima se pojavljuje značajka **“opće imovine nacije”**, značajka za koju se kaže da je nečim što se nalazi **“iznad vlasništva a proizvođači nadziranje”** (*quelque chose au-delà de la propriété mais productrice de contrôle*) kaže se : “Prikladnim je s općom imovinom nacije napustiti arhaičnu ideju što ju se zapliće oko vlasništva ... (To je) koncept koji nadilazi privlašćivanje ... Suprotivno civilističkoj zamisli, opća imovina nacije jest ono što pojedinci *jesu* a ne što oni *imadu* . Po crti takve neke logike, vlasništvo nije više **“pravom”** (*droit ; Recht*), već **“teretom”** (*charge ; Belastung*), onim i onakvim da se upravlja, osigurava čuvanje i očuvanje imovine” (Isabelle Savarit).

Dalje se kaže da se s značajkom **“opće imovine nacije”** pojavljuje jedan funkcionalni pojam utemeljen na solidarnosti, pojam koji implicira obveze i terete sadašnjih naraštaja i nadziranje od strane nacionalne vlasti ..., s tim što budući naraštaji ne samo što ju nasljeduju već i potražuju”, što znači da, osim svega, da **“opća imovina nacije”** ispunjuje jednu funkciju prekonaraštajnu (Isabelle Savarit)³³.

(7) Trebalo bi se pri izvodjenju predloženih isporodjivanja (isp. podtoč. (6) ovoga odsj., supra) čuvati toga da se prione nekoj ne-vlasničkoj koncepciji (solidarističkoj, isp. supra) po crti posvema dugovječne tradicije (od Léona Duguita naovamo), dotično koncepciji po kojoj vlasništvo ispada ne **“pravom”** već **“socijalnom funkcijom”**, što na one koji imadu najjaču vlast u zajednici stavlja teret **“upravljati, osiguravati čuvanje i očuvati “opću imovinu nacije”**. To što bi se odnosni teret formalno-pravno transponiralo na **“naciju”** ili sve njezine članove nerazdjelno ne dobiva se previše, s obzirom da odnosni teret očito pojedinci ne mogu sâmi snositi pa ga zato i prenose na **“državu kao utjelovljenje nacije”** (*l’État en tant qu’incorporation de la nation ; Staat als Einverleibung der Nation*).

Francuski je zakonodavac ovoga puta, čini se, bio iznad teoretičarâ prava : predhodni je namjerno uporabio izričaj **“imovina”** (*patrimoine*), a ne **“vlasništvo”** (*propriété*). To je zbog toga što uistinu kod **“opće imovine nacije”** jest riječ o **“imovini kao skupu pravâ i obvezâ”** (*ensemble de droits et obligations ; Ganzheit*

Europe” pretpostavkom; (d) pojam “su-djelotvorstva” – M. Weber, *Wirtschaft und Gesellschaft* ..., supra, str. 1. et s., 31. et s.; (e) “dobra od interesa za Republiku” – isp. u stavku 1. članka 52. *Us.R.Hr.-Proc.*, supra, u svezi s člankom 4. i 35. *Z.Vls.Stv.*, supra; (f) “opću imovinu nacije” – I. Savarit, *Le patrimoine commun de la nation, déclaration de principe ou notion juridique à part entière*, *Revue française de droit administratif*, 14 (2) mars – avril 1998., str. 305. – 316., posebice, str. 306., 310, 314. – 316. ...

³³ Isp. za, i to : (a) razradu francuskoga pojma “opća imovina nacije” – I. Savarit, *Le patrimoine commun de la nation, déclaration de principe ou notion juridique à part entière* ..., supra; (b) teoriju “solidarističku” *stricto sensu* - L. Dugiut, *Les transformation du droit public* ..., supra, str. str. IX. - XIX., 31. – 72., te 279. – 281; (c) teorije o naravi javnoga vlasništva – B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra; B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi* ..., supra ...

von Rechten und Schulden), a ne o “ **vlasništvu kao isključivoj vlasti neke osobe nad nekom stvarju**” (*propriété en tant que puissance exclusive d’une personne sur la chose ; Eigentum als ausschliessliche Gewalt einer Person über die Sache*). Riječ je, *stricto sensu*, o osebnim pravima, obvezama i odgovornostima što ih se uspostavlja u svezi s promicanjem specifičnih i pravno specificiranih nacionalnih vr’jednotâ (prostor, okoliš, kulturna dobra, etc.). Drugčije rečeno, u pitanju su skupovi pravâ i obvezâ koji članovima nacije pripadaju neodvisno o njihovomu vlasničkom, imovinskom ili sličnom pravnom položaju, već po sâmomu svojstvu što su pripadnici odnosne nacije. Želi li se skupove takvih pravâ i obvezâ pravno-teoretski obuhvatiti s pojmovima kao što su “**skupno vlasništvo**”, “**zajedničko dobro svih**”, “**opća imovina nacije**”, “**dobra od interesa za Republiku**”, etc. jest stvarju ukusâ a ne sućanstva stvari.

Kada ih se isporedi, francuski koncept “**opće imovine nacije**” i hrvatski koncept “**dobara od interesa za Republiku**” ispadaju pravno veoma sličnim, posebice u tomu što se terete i prava po članove nacije uspostavlja neodvisno o postojećim vlasničkim pravima, bila ta prava privatnim ili javnim, kao i u tomu što odnosna prava članovima nacije pripadaju, dotično na njih tereti padaju, nerazdjelno i solidarno - što će reći po tomu njihovom svojstvu što su članovima nacije, a i po tomu što se za uživanje takvih pravâ i snošenje takvih teretâ uspostavlja zasebna pravna uređenja idući od dobra do dobra po njihovim vrstima te općim i pojedinačnim koristima što ih se želi s pomoću onih uređenjâ polučiti. Između ta dva institutâ postoji i jedna značajna razlika : hrvatski institut “**dobara od interesa za Republiku**” jest ustavno-pravnom kategorijom, dočim je onaj francuski kategorijom iz zasebnih zakonâ u kojima se, ali bez popratnih pravnih kvalifikacija, kao izričaj i pravna veličina pojavljuje. Osim toga, iz hrvatskih ustavno-pravnih odredjenjâ dade se sve glavne elemente uređenja upravljanja i gospodarenja takvih dobara izvesti, a to su : (a) “**uživanja osobite zaštite**” ; (b) uspostavljanje toj zaštiti i naravi dobara “**sukladnih ograničanjâ prva vlasništva i drugih pravâ**” ; (c) **priznavanje nadoknade vlasnicima i ovlaštenicima pravâ** u svezi s ograničenjima kojima su podvrgnutim. Nešto slično dade se izvesti i za pojam “**opće imovine nacije**”, ali ne iz francuskoga ustava već iz onih zasebnih zakonâ u kojima se kategoriju “**opća imovina nacije**” spominje ³⁴.

(8) Unatoč njezinim stavovima što ih se gore naznačilo, do sličnih zaključaka dolazi, zapravo, i spisateljica koju smo citirali (Isabelle Savarit), kazivajući da se treba “**osigurati udruživanje sviju u skupnomu vlasništvu, bez diskriminacije, te omogućiti jednaku pristupačnost svakoga vlasništvu**”, mi bismo rekli pristup “**općoj imovini nacije**” ili “**dobrima od interesa za Republiku**” kao skupu pravâ i ovlaštenjâ koja pripadaju svim članovima nacije nerazdjelno i solidarno, a neodvisno o njihovomu vlasničkom ili imovinskom pravnom ili stvarnom položaju.

³⁴ Isp. za, i to : (a) razradu pojma “**opća imovina nacije**” – I. Savarit, *Le patrimoine commun de la nation, déclaration de principe ou notion juridique à part entière* ..., *supra* ; (b) teoriju solidarističku *stricto sensu* – L. Dugiut, *Les transformation du droit public* ..., *supra*, str. str. IX. - XIX., 31. – 72., te 279. – 281 ; (c) teorije o naravi javnoga vlasništva – B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., *supra* ; B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi* ..., *supra* ...

Kako bi to rekao Pierre Moor, kritičnom veličinom u takvim stvarima jest uspješno provodjenje **“zabrane nejednakosti postupanja i samovoljnosti”** (*la prohibition de l'inégalité de traitement et de l'arbitraire ; Verbot der Ungleichbehandlung und Willkürlichkeit*), što bi uklanjalo ne samo svaku diskriminaciju – što je negativni sugled problema, već i doprinosila uvećavanju stvarne pristupačnosti uživanju odnosnih pravâ, dotično dobara, svim pojedincima koji naciju sačinjavaju – što je pozitivan sugled.

Kada se hoće da svi pripadnici nacije, nerazdjelno i solidarno, sudjeluju u nekoj **“imovini”** ili u nekim **“dobrima”**, ili **“pravima”**, tada ne samo što nije nužnim već je i vrlo opasnim državi ili drugoj osobi javnoga prava pridati neko **“vlasništvo”**, već je nužnim i dostatnim uspostaviti **“skupno vlasništvo”**, dotično **“skupnu imovinu”**, kao ukupnost specifičnih i specificiranih pravâ i teretâ pojedinaca kao članova nacije, a državi ili kakvoj drugoj osobi javnoga prava pridati samo dužnosti i ovlasti **“brige, upravljanja i odgovornosti za to”**. Drugim riječima, posvema je nepotrebno, ali i nesuvislim, postavljati pitanje **“nositelja vlasničkoga prava”** (*titulaire du droit de propriété ; Eigentumsrechtsträger*), budući da su u svakomu nacionalno uobličenom zajedništvu kakvo je raskidljivim samo pod osebujnim pretpostavkama bitnim za njezine pripadnike samo osebujna prava i tereti koja ih, osim svega, u naciju i ujedinjuje.

Obratno tomu, ispadalo bi u takvomu slučaju, međutim, da bi subjektom odnosnih (vlasničkih ?) pravâ bila **“nacija”**, a to bi značilo ništa drugo do li opetoma vraćanje na **“državu koja je utjelovljenjem nacije”**. Treba, pravno, insistirati na tomu da subjektima **“opće imovine nacije”**, dotično **“skupnoga vlasništva”**, ili **“skupne imovine”** jesu isključivo i samo pojedinci-članovi nacije u ukupnosti, uz podjeljivanje pravâ koja ih tako ujedinjuju u **“naciju”** da se ta očituje kao **“političko jedinstvo”** – **“nacija kao političko jedinstvo”** (*nation en tant qu'unité politique ; Nation als politische Einheitlichkeit*)³⁵.

(9) S isticanjem instituta **“skupnoga vlasništva”** ili **“skupne imovine”** želi se, zapravo, pokazati da izmišljanje nekih drugih (pravnih ?) institutâ, kao što su to **“opća imovina nacije”** (Francuska), **“dobra od interesa za Republiku”** (Hrvatska), etc., nije previše potrebitim, a to posebice kraj okolnosti da se s

³⁵ Isp. za, i to : (a) razradu pojma **“opća imovina nacije”** – I. Savarit, *Le patrimoine commun de la nation, déclaration de principe ou notion juridique à part entière* ..., supra, str. 305. – 316., posebice, str. 306., 310, 314. – 316. : u toj studiji naznačenim su, a počesto i citiranim, zakoni u kojima se odnosni pojam pojavljuje, kao što su to : Code de l'urbanisme, Code rural, Loi relative au renforcement de la protection de l'environnement, etc. ; (b) teoriju solidarističku *stricto sensu* - L. Dugiut, *Les transformations du droit public* ..., supra, str. str. IX. - XIX., 31. – 72., te 279. – 281 ; (c) teorije o naravi javnoga vlasništva – B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., supra ; B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi* ..., supra ; (a) značenje stvarno-pravnoga uređenja – N. Gavella, *O nekim novostima u stvarno-pravnomu uređenju* ..., supra, str. 619. - 633., poglavito 623. - 624. ; (d) hrvatsku nacionalnu pravnu tradiciju u svezi s javnim dobrom – B. Sambrailo, op. cit., supra ; I. Krbek, *Upravno pravo* (III./1956.), str. 1. et s. ; (e) pojmove **“privatnoga”**, **“zajedničkog”** i **“skupnog vlasništva”** – M. Vedriš i P. Klarić, *Gradjansko pravo* ..., str. 226. – 265., s tim da ovi pisci izjednačuju **“zajedničko”** i **“skupno vlasništvo”**; ispravno o tomu problemu : N. Gavella, *Stvarno pravo* ..., supra ; (f) **“naciju kao političko jedinstvo”** - Joseph Isensee, *Nacija kao političko jedinstvo*, hrvatski prijevod, Politička misao, Zagreb, 1999., vol. 36., 4/99, str. 3. – 17. ; (g) zabranu **“nejednakosti postupanja i samovolje”** – P. Moor, *Droit administratif*, supra, t. I., str. 448. – 491. ...

pomoću posvema "klasičnih" pravnih institutâ može iste one svrhe od značenja za "promicanje društvene blagodati" i "istrajnosti nacionalnoga života" postizati, naime s institutima s kojima se uspostavlja : "ograničenja prava privatnog vlasništva", "isključiva prava" pojedinaca ili grupâ, "zajedničkoga vlasništva" i "skupnoga vlasništva".

Vjerovanje da se s pomoću prevladavanja nekoga oblika "skupnog vlasništva", kao što su to bili, npr., "opće-narodna imovina", "društveno vlasništvo", etc., moći većinu pravnih prijepora oko naravi i oblika imovine koja služi promicanju vrednotâ države i drugih nacionalnih institucijâ ukloniti, imalo je svoju, ali ne kulturnu, već mitološku podlogu. Naime, svaka "ideološka konstrukcija" (*construction idéologique ; ideologischer Aufbau*) takva da ju se ne daje pravno formalizirati, kao što je to bilo ono "društveno vlasništvo", ne može ničim drugim postati do li nekom "konstrukcijom mitičkom" (*construction mythique ; Sagenhafteraufbau*)

Ipak, dalo bi se suglasiti s tim da se dobra što ih se obuhvaća s pojmom "dobara od interesa za Republiku" ili s pojmom "opće imovine nacije" ne bi trebalo kvalificirati kao "javno vlasništvo", već kao "javnu imovinu", ali koja se ne bi, dašto, očitovala kao neka jedinstvena kategorija već više kao skup nekoliko osebujnih kategorija, osebujnih s obzirom na svrhe i načine promicanja one "društvene blagodati". Moglo bi se s tim u svezi, zagovarati da hrvatski pravni poredak poznaje tri vrsti vlasničkoga uređenja za "javne stvari" (*choses publiques ; öffentliche Sachen*), i to :

(a) "skupna imovina" – takvu bi sačinjavala "opća dobra" (uredjenje pripadanja po zasebnom uređenju), ali i druga prava koja članovima nacije pripadaju nerazdjelno i solidarno, npr. ona na "javnim dobrima u općoj porabi" ;

(b) "zajednička imovina" – takvu bi sačinjavala imovina koja je rezultatom uortačivanja osobâ javnoga prava, npr. vlasništvo države i županije nad športskom dvoranom kada se udjele ne odredi ali su odredljivim ;

(c) "privatna imovina" – kada je riječ o "financijalnoj imovini" i drugim dobrima koja donose kakav prihod državi ili drugoj osobi javnoga prava, prihod koji pripada njihovom proračunu ³⁶ .

³⁶ Isp. za, i to : (a) razradu pojma "opća imovina nacije" – I. Savarit, *Le patrimoine commun de la nation, déclaration de principe ou notion juridique à part entière*, *Revue française de droit administratif*, 14 (2) mars – avril 1998., str. 305. – 316., posebice, str. 306., 310, 314. – 316. : u toj studiji naznačeni su, kadkada i citirani, zakoni u kojimase odnosni pojam pojavljuje, kao *Code de l'urbanisme*, *Code rural*, *Loi relative au renforcement de la protection de l'environnement*, etc. ; (b) teoriju solidarističku *stricto sensu* – L. Dugiut, *Les transformation du droit public* ..., *supra*, str. str. IX. - XIX., 31. – 72., te 279. – 281 ; (c) teorije o naravi javnoga vlasništva – B. Sambrailo, *Javno dobro u teoriji i praksi* ..., *supra* ; B. Sambrailo, *Pomorsko dobro u teoriji i praksi* ..., *supra* ...

5. ZAKLJUČNE PROSUDBE I RASČLAMBE

U ovomu odsječku najprije se analiziralo vladajuće koncepcije o “javnim stvarima”, a zatim se izložilo naučavanja o naravi javne imovine, kao što su naučavanja privatistička - dakle takva da se s javnom imovinom obuhvaćena dobra smatra nekom vrsti privatnoga vlasništva, zatim naučavanja domanialistička - dakle takva da se javnu imovinu smatra isključivo institutom upravnoga (javnog) prava, te naučavanja solidaristička - dakle takva da se s javnom imovinom obuhvaćena dobra smatra stvarima ni u čijemu vlasništvu.

Teorije o javnomu dobru razmotrilo se i s obzirom na narav vlasništva, u čemu se zaključilo da je najispravnijim smatrati da s motrišta javne koristi nije, dotično ne mora biti, smjerodavnim samo vlasništvo, što znači da se dopušta da takva dobra mogu biti, opirući se dašto shvaćanjima koja idu za nijekanjem slobode i vlasništva pojedinca, i u vlasništvu privatnomu.

Nije moglo ostati a da se ne razmotri i koncepcije o javnoj imovini kako takve do izražaja dolaze u pojedinim ali utjecajnijim pravnim sustavima i školama. Smatra se da su u zapadno-europskim pravnim sustavima tri koncepcije javne imovine zadobile najviše na istaknutosti, a to su: koncepcija francuska - to je koncepcija o strogomu razlikovanju “državne domene javne” od one “privatne”; zatim koncepcija njemačka - koju se smatra mješovitom, a utemeljuje se oko razlikovanja državne imovine financialne - za kakvu važi uređenje građanskoga (privatnog) prava, od one upravne - za kakvu važi djelomično uređenje upravnoga (javnog) prava a djelomično uređenje građanskoga privatnog prava te, konačno, i od dobra porabe opće - za kakvo važi u najvećemu dijelu uređenje upravnoga (javnog) prava a samo iznimno i uređenje građanskoga (privatnog) prava; konačno i koncepcija engleska - u smislu kakve je riječ o imovini koja se može isključivo u privatnomu vlasništvu nalaziti a javnoj svrsi služiti, potonje sve i da se u privatnomu vlasništvu države ili kakve druge osobe javnoga prava nalazi.

Zatim se razmotrilo ustavno-pravne zasade o javnoj imovini u pravu hrvatskomu, one koje su bile ustavno-pravnim naslovima za uređjivanje općih dobara i javnih stvari općenito. Zagovaralo se pri tomu da je s Ustavom bila, premda ne dašto previše jasno, ako ne usvojena a ono svakako naviještena, engleska, dakle strogo (privatno) vlasnička, koncepcija o javnim stvarima, poglavito kada se pomnije analizira odredbe o “dobrima od interesa za Republiku” kao ustavno-pravni institut.

Medjutim, Ustavu-nasljedujuće hrvatsko zakonodavstvo o s javnom imovinom obuhvaćenim dobrima postupno je ali sigurno izrazilo zaokret prema onoj njemačkoj, dakle, mješovitoj, koncepciji o javnoj imovini. Za razliku, dakle, od Hrvatske kao S.R. Hrvatske (1945. (1963) - 1989.)) - u kojoj se razvijalo i prakticiralo njemačku koncepciju o javnoj imovini, ali u sklopu onda vladajuće društveno-vlasničke ljuštore, Republika Hrvatska se vraća, kako se to čini, njemačkoj koncepciji o javnomu dobru, ali u sklopu sada vladajućega ustroja privatnoga vlasništva.

Zaključilo se da je vlasnički zakon odnosnu tendenciju još više **explicite** izrazio i na taj način ozakonio onu mješovitu koncepciju o javnoj imovini, što je inače koncepcija

koja je važila i u komunističkoj Hrvatskoj, ali u svojoj društveno-vlasničkoj ljušturi, za razliku od ove važeće ali u privatno-vlasničkoj ljušturi. Ali, nešto je tu drugo puno važnijim. U odnosnim se izlaganjima uvijek, što ne treba iznenaditi, polazilo od javnoga interesa kao stožernoga načela i čintbenika konstituiranja javnoga prava, pa tako i javno-pravnoga ophodjenja s dobrima o interesa za ostvarivanje funkcijâ javno-pravnih tijelâ, kao i, što je dosljednim, od toga da se jedino s promicanjem društvene blagodati pojedinaca i grupâ može opravdati postojanje države općenito, a svrhe dobara od interesa za Republiku posebice.

Tako se, dakle, vrednovanje 'javnih dobara' u hrvatskomu smislu riječi, kreće u razmedju instituta '**dobara od općega interesa**' (S.R. Hrvatska (1945./1963. – 1989./1990.)), s jedne strane, te instituta '**dobara od interesa za Republiku**' (Republika Hrvatska (1989./1990. pa nadalje), s druge strane.

EVALUATION OF PUBLIC GOODS -THE COUNTERPOINTS AND CONTRADICTIONS OF THE CROATIAN CONCEPT OF 'GOODS OF INTEREST TO THE REPUBLIC OF CROATIA'

In this paper the author analyses the dominant concept about 'public things' and in particular the question of the nature of public property. Also analysed are the viewpoints which see goods in public property as some kind of private property. Then follow those which view that kind of property as exclusively an institution of administrative (public) law (domain) and those where goods included in public property are viewed as things owned by no one (solderaristic). In the Croatian context, the evaluation of 'public goods' flows between the institution of 'goods of general interest' (S.R. Croatia- 1945/1963 – 1989/1990) on the one hand, and, on the other, the institution of 'goods of interest to the Republic' (Republic of Croatia – 1989/1990 onwards).

Key words: *public good, public property, evaluation of goods, doctrine of public property, concepts of public property, goods of interest to the Republic of Croatia, common good*